

Załącznik do uchwały
nr 45/VII/2018
Rady Gminy Braniewo
z dnia 25 maja 2018 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY BRANIEWO

NA LATA 2018 – 2021

Czerwiec 2017

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP

1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI 5

1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W GMINIE BRANIEWO

2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW

2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH,
WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU

2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW ZE STRATEGIĄ
ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPO-
DAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW
DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY BRANIEWO

2.4.1. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ROZWOJU

2.4.2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BRANIEWO”

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY BRANIEWO

3.1. RYS HISTORYCZNY

3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY BRANIEWO

3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU

3.2.2. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

3.2.3. ZABYTKI NIERUCHOME WŁĄCZONE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2017-2020 DLA GMINY BRANIEWO

5.1. ZASOBY I OCENA STANU ZACHOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE

5.3. TABELA - CELE I DZIAŁANIA WRAZ Z TERMINARZEM

5.3.1. CEL STRATEGICZNY 1. WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW PRAWNYCH DLA POPRAWY

5.3.2. CEL STRATEGICZNY 2. FINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW GMINY DZIAŁAŃ

ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ ZABYTKÓW

5.3.3. CEL STRATEGICZNY 3. WSPIERANIE INICJATYW SPRZYJAJĄCYCH

OCHRONIE ZABYTKÓW

5.3.4. CEL STRATEGICZNY 4. PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

5.3.5. CEL STRATEGICZNY 5. UMOCNIE NIE TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ MIESZKAŃCÓW GMINY

5.4. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

5.5. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

5.5.1. INSTRUMENTY PRAWNE

5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI

5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE

5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE

5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE

1. WSTĘP

Gmina Braniewo położona jest w powiecie braniewskim województwa warmińsko-mazurskiego. Graniczy z pięcioma innymi gminami powiatu braniewskiego: Frombork, Płoskinia, Pieniężno, Lelkowo, gminą miejską Braniewo. Natomiast od północy gmina Braniewo sąsiaduje z należącym do Rosji Obwodem Kaliningradzkim, na granicy z którym działają drogowe przejścia graniczne w Gronowie i w Grzechotkach oraz kolejowe na linii Elbląg – Kaliningrad. Główną sferą działalności gospodarczej w gminie jest rolnictwo, a do pewnego stopnia też rybołówstwo, które korzysta z położenia gminy nad Zalewem Wiślanym.

Niewykorzystaną dostatecznie dziedziną działalności gospodarczej jest turystyka. Atrakcyjne, nadmorskie położenie gminy stwarza duże możliwości jej rozwoju. Rozwój ten mógłby opierać się m.in. na przystosowaniu zachowanych obiektów zabytkowych (prawie 300 obiektów na terenie gminy włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków) do pełnienia funkcji turystycznych. Umożliwiłoby to rozwój agroturystyki, a jednocześnie przyczyniło do ratowania oryginalnej substancji zabytkowej. Stan zachowania wielu zabytków gminy stwarza bowiem niebezpieczeństwo ich bezpowrotnej utraty, co przyniosłoby niepowetowane szkody dla jakości krajobrazu kulturowego gminy.

Gmina ma wiele do zrobienia w zakresie zachęty i pomocy osobom i instytucjom zamierzającym rozpocząć działalność w dziedzinie turystyki. Jest to tym pilniejsze, że wkrótce, wraz z realizacją przekopu Mierzei Wiślanej, ożywi się znacznie ruch turystyczny na Zalewie Wiślanym i otworzą się duże możliwości przyciągnięcia turystów na teren gminy. Wykorzystanie rozwoju turystyki do działań na rzecz ochrony dziedzictwa historycznego może się okazać najlepszą formą zachowania zabytków i krajobrazu kulturowego gminy.

1.1. PODSTAWA PRAWNA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

I. Rozstrzygnięcia ustawowe:

a) Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. – Dz. U. z 2016 poz. 446), który mówi, że:

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

b) Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j.t Dz. U. z 2014 r. poz. 1446.).

W artykule tym znajdujemy:

Ust. 1: *Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.*

Ust. 3: *Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.*

Ust. 4: *Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.*

Ust. 5: *Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.*

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny programu opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j.t Dz. U. z 2014r. poz. 1446): *W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.*

Ustawa precyzuje cele sporządzania programów opieki nad zabytkami w **art. 87:**

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTEKÓW

2.1. Ustawy regulujące problematykę ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

- 1) ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j.t Dz. U. z 2014 r. poz. 1446),
- 2) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – prawo ochrony środowiska (j.t Dz. U. z 2017 r. poz. 519),
- 3) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (j.t Dz. U. 2016r. poz.2134),
- 4) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (j.t Dz. U. z 2016 poz. 2147),
- 5) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (j.t Dz. U. z 2017r. poz. 1073),
- 6) ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – prawo budowlane (t.j. – Dz. U. 2017r. poz. 1332),
- 7) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. - Dz. Ur. 2017 poz. 862),
- 8) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. – Dz. U. z 2017r. poz. 1817).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:

- 1) Ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (t.j. – Dz. U. 2017.poz. 972),
- 2) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. – Dz.U. 2012 nr 0 poz. 642).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- 1) ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. – Dz.U. 2016r. poz. 1506).

W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest:

nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 4 niniejszej ustawy:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 2) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 3) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 4) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 5) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 6) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 7) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

Natomiast w art. 6 stwierdza się, że:

1. ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,*
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) dziełami architektury i budownictwa,*
- d) dziełami budownictwa obronnego,*
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) cmentarzami,*
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a)** *dzielami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,*
- b)** *kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,*
- c)** *numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,*
- d)** *wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,*
- e)** *materiałami bibliotecznymi, których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,*
- f)** *instrumentami muzycznymi,*
- g)** *wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,*
- h)** *przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,*

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
- b) cmentarzyskami,*
- c) kurhanami*
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formy ochrony zabytków określa art. 7:

- 1)** *wpis do rejestru zabytków,*
- 2)** *uznanie za pomnik historii,*
- 3)** *utworzenie parku kulturowego,*
- 4)** *ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.*

Na mocy art. 16:

- 1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.*
- 2. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.*
- 3. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.*
- 4. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.*
- 5. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony.*
- 6. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.*

Art. 17.

1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;*
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;*
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;*
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.*

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t.j. – Dz. U. 2017r. poz. 519).

Art. 18:

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach

zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;*
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;*
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.*

Art. 19:

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;*
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;*
- 3) parków kulturowych.*

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;*
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.*

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20:

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21:

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22:

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego nie wpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

Art. 71:

1. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

2. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Art. 72:

Na zasadach i w trybie określonych odrębnymi przepisami, prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.

Art. 73:

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Art. 74:

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa "Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego";

2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Art. 75. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków może udzielić dotacji osobom bądź jednostkom, o których mowa w art. 73, na podstawie umowy zawartej z tymi osobami lub jednostkami.

Art. 76:

1. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;

2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.

2. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 77:

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;

2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;

3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;

4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;

5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;

6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza;

7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;

8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;

9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;

10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;

11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;

- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Art. 78:

1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.
2. Jeżeli zabytek, o którym mowa w ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.
3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.
4. Łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego i wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać wysokości dofinansowania określonej w ust. 1-3.

Art. 79:

Dochodzenie przez organy, o których mowa w art. 74, należności wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych z tytułu niewykorzystania lub wykorzystania niezgodnego z przeznaczeniem udzielonej dotacji następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 80:

1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru oraz sposób prowadzenia dokumentacji w tym zakresie.

2. W rozporządzeniu, w szczególności, należy określić tryb postępowania z wnioskami o udzielenie dotacji celowej oraz sposób jej rozliczania, a zwłaszcza rodzaj dokumentów niezbędnych do rozpatrzenia wniosku i rozliczenia dotacji oraz wskazać, jakie postanowienia powinna zawierać umowa o udzielenie dotacji, a także sposób gromadzenia informacji o udzielonych dotacjach.

Art. 81:

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy lub powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 82:

1. Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

2. Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru jest zadaniem z zakresu administracji publicznej.

3. W celu zapewnienia realizacji postanowień określonych w ust. 1 organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach.

Art. 83:

Na zasadach określonych w przepisach o Komitecie Badań Naukowych, Przewodniczący Komitetu Badań Naukowych może przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach.

Art. 89:

Organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 91 ust. 4 sprecyzowane są zadania, które wykonywać będzie wojewódzki konserwator zabytków. Są to w szczególności:

1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

- 2) sporządzanie, w ramach przyznanych środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 3) prowadzenie rejestru o wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,
- 4) wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,
- 5) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki
- 7) nad zabytkami,
- 8) opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,
- 9) upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- 10) współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTEKÓW

„Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami”, zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, powinien zostać opracowany przez Ministra Kultury. „Krajowy program ma za zadanie określać cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte przez jednostki samorządowe i administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

24 czerwca 2014 r. rząd przyjął uchwałę o ustanowieniu „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”, wypełniając w ten sposób przepisy wprowadzone przez ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jako cel główny „Krajowego programu ...” określono **Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.**

Jako wyzwanie określono – Dziedzictwo kulturowe stanowi naturalny kapitał dla rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków, stanowi także naturalną podstawę wzmocniania tożsamości społecznej – cel główny *Krajowego programu* zakłada, poprzez zaplanowane w celach szczegółowych działania, wzmocnienie roli dziedzictwa w życiu społecznym oraz wzmocnienie świadomości roli dziedzictwa dla rozwoju społecznego.

Cel szczegółowy 1 – Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce

Wyzwanie 1 – Uporządkowanie i ujednolicenie stanu wiedzy o zasobie zabytków w Polsce polegające na sporządzeniu kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C), uporządkowaniu rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C) (usunięcie „martwych wpisów”), opracowaniu diagnozy stanu zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych;

Wyzwanie 2 – wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego wpływające na kompleksowość działań ochronnych i ich integrację z ochroną przyrody.

Kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C).
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych.
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C).
7. Realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

Cel szczegółowy 2 – Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

Wyzwanie 1 – Podniesienie jakości zarządzania zabytkami i zarządzania procesami ochrony zabytków wraz z podniesieniem jakości procesów decyzyjnych w administracji dotyczących ochrony zabytków.

Kierunki działania:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.
2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

Stwierdzono w tym punkcie, że „Samorząd terytorialny odgrywa niezwykle ważną rolę w zakresie ochrony zabytków. Przepisy ustaw samorządowych wyraźnie wskazują, że działania ochronne zaliczone zostały do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Jednocześnie najważniejsze zadania powierzone zostały gminom, które odpowiadają m.in. za ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego. Zwiększeniu

efektywności wykonywanych zadań służyć może wsparcie merytoryczne dotyczące zarządzania tym dziedzictwem, tak w formie ogólnodostępnego portalu informacyjnego, jak i bezpośrednich szkoleń i warsztatów dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego, a także wsparcie merytoryczne w formie opracowań studialno-dokumentacyjnych..”

Jako zadania zostały przedstawione:

1. Przygotowanie i prowadzenie portalu informacyjnego dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków.
2. Cykl szkoleń dotyczących zarządzania dziedzictwem w samorządzie.
3. Wsparcie samorządu terytorialnego przy tworzeniu dokumentów planistycznych poprzez opracowanie studiów ochrony wartości kulturowych, opracowanie wytycznych dla tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami oraz zasad przygotowania i treści planu ochrony parku kulturowego.

Cel szczegółowy 3 – Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

Wyzwanie 1 – zwiększanie dostępu do dziedzictwa i jego aktywna promocja – narzędzia do podnoszenia świadomości społecznej o funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się wszystkich poziomów tożsamości.

Kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005.
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTEKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU

2.3.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTEKÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego obejmuje 3 cele strategiczne powiązane z 3 priorytetami. Cele strategiczne mają charakter ogólny i określają pożądane stany lub procesy. Są one

doprecyzowane poprzez opis kierunków działań. Dla ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Braniewo istotne znaczenie mają następujące priorytety, cele strategiczne oraz kierunki działań:

PRIORYTET I. KONKURENCYJNA GOSPODARKA

Oddziaływanie na silną i trwałą pozycję regionu w skali europejskiej poprzez: rozwój przedsiębiorczości, innowacji i nowych technologii; budowę aktywnego społeczeństwa opartego na wiedzy; poprawę atrakcyjności osiedleńczej, inwestycyjnej i turystycznej.

Cel strategiczny – Wzrost konkurencyjności gospodarki

Cel operacyjny - Wzrost potencjału turystycznego

PRIORYTET II. OTWARTE SPOŁECZEŃSTWO

Oddziaływanie na zmniejszenie zróżnicowań wewnątrz województwa w poziomie rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego.

Cel strategiczny – Wzrost aktywności społecznej

Cel operacyjny - Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy

Cel operacyjny - Poprawa jakości i ochrona środowiska

PRIORYTET III. NOWOCZESNE SIECI

Zapewnienie mobilności ludzi, dostępności usług oraz sprawnego i bezpiecznego przepływu towarów, informacji, wiedzy i energii dzięki efektywnie funkcjonującej infrastrukturze, z poszanowaniem zasobów i walorów środowiska.

Cel strategiczny – Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych

Cel operacyjny - Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej

Cel operacyjny - Monitoring środowiska

Istotne zalecenia dla gminy Braniewo w zakresie ochrony środowiska kulturowego mające odniesienie w strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego:

- stałe badanie rynku turystycznego, w tym ewidencja i badania wszystkich kategorii zabytków (w celu rozwoju, konserwacji, rewaloryzacji i zagospodarowania dóbr kultury);
- wyeksponowanie specyfiki i wypromowanie tradycji regionu, opracowanie szerokiej i urozmaiconej oferty turystycznej opartej o tradycje wydarzeń historycznych w regionie, posiadane obiekty zabytkowe i regionalną kuchnię;
- wybranie i wylansowanie najważniejszych produktów turystycznych regionu w zakresie turystyki aktywnej (np. wędkarstwo, wodniactwo) i specjalistycznej, tranzytowej, wiejskiej i ekoturystyki, turystyki kulturowej i turystyki dla osób niepełnosprawnych;
- zwiększanie dbałości o muzea w województwie, poprzez wsparcie kadry merytorycznej, poprawę bazy lokalowej i lepsze wyposażenie techniczne;

- budowa nowych i doinwestowanie istniejących instytucji kulturalnych;
- wspieranie rewitalizacji i budowy nowych szlaków wodnych;
- opracowanie i realizowanie programów wspierania i ochrony indywidualnych cech kultury regionalnej;
- poszerzenie programów i repertuaru instytucji kultury;
- zwiększenie opieki nad działalnością twórczą i zapewnienie warunków powszechnej edukacji kulturalnej wszystkich grup społecznych;
- wsparcie inicjatyw lokalnych (w tym wychodzących od mniejszości narodowych) w tworzeniu placówek muzealnych, izb regionalnych, kolekcji oraz w promocji miejsc historycznych;
- wsparcie współpracy partnerskiej regionów i samorządów, w tym wykorzystującej naturalne powiązania mniejszości narodowych z ich ojczyznami;
- współtworzenie i współuczestniczenie w międzynarodowych i krajowych programach i imprezach kulturalnych;
- regularna informacja o ofercie turystycznej i kulturalnej;
- zwiększenie liczby, jakości i wielkości nakładów wydawnictw promocyjnych;
- wspieranie roli szkoły w procesie integracji województwa i budowania tożsamości regionalnej przez rozszerzenie w programach nauczania historii regionu i wiedzy o dziedzictwie kulturowym;
- wspieranie tworzenia sieciowych ponadregionalnych produktów turystycznych w Polsce Północnej w oparciu o nadmorskie położenie, ciągłość systemu przyrodniczego, a także wspólne dziedzictwo kulturowe, np. sieci marin dla żeglarstwa i sportów wodnych, szlaki piesze, szlaki rowerowe, połączenia wodne śródlądowe, tematyczne szlaki kulturowe (województwa: pomorskie, zachodniopomorskie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie);
- wspieranie inicjatyw wykorzystujących różnorodność kulturową i złożoność historii Warmii i Mazur w celu budowania trwałych więzi gospodarczych (np. Ukraina, Niemcy) oraz zwiększania popytu na ofertę turystyczno-kulturową regionu (np. Niemcy i inne kraje UE).

2.3.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego jako element regionalnego planowania strategicznego ma na celu równoważenie różnych sfer rozwoju

województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego i określa uwarunkowania przestrzenne do formułowanych programów rozwoju.

Plan zakłada, że dążenie do wykorzystania cech położenia województwa w regionie bałtyckim oraz jego walorów przyrodniczych i kulturowych w nowej strukturze przestrzeni polskiej i europejskiej będzie tworzyć szanse na:

rewitalizację ekologiczną obszarów o niskich wartościach i utrwalenie ochrony ich zasobów przez kształtowanie i umacnianie międzynarodowego systemu ochrony ekologicznej i zwiększenia efektywnego wsparcia kapitałowego i technologicznego;

zachowanie specyficznych wartości regionalnych i wzbogacenie różnorodności kulturowej wspólnoty europejskiej i narodowej;

Naczelny cel polityki zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego, to:

kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, sprzyjającej zrównoważonemu wykorzystywaniu cech, zasobów i walorów przestrzeni z rozwojem gospodarczym, wzrostem poziomu i jakości życia oraz trwałym zachowaniem wartości środowiska dla potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń.

Zasadniczym kierunkiem polityki przestrzennego zagospodarowania województwa jest:

kształtowanie struktur przestrzennych warunkujących dynamizację rozwoju przez aktywne inicjowanie i wspomaganie przedsięwzięć społeczno – gospodarczych samorządów lokalnych, podmiotów publicznych i kapitału prywatnego lokalizowanych w przestrzeni województwa warmińsko-mazurskiego.

Plan zakłada:

- ochronę dziedzictwa kulturowego i historycznego jako filaru turystyki;
- otoczenie szczególną troską obiektów zabytkowych o randze krajowej i międzynarodowej,
- a także obiektów o mniejszej randze lecz decydujących o odrębności regionalnej;
- przywrócenie zespołom staromiejskim ich historycznego charakteru (rewaloryzacja);
- zachowanie historycznej zabudowy wiejskiej z układem drożnym oraz zabytkowych układów pałacowych, dworskich i parkowych;
- respektowanie w zagospodarowaniu przestrzennym bezkonfliktowego wkomponowania zabudowy w przestrzeń historyczną.

Główne kierunki ochrony środowiska kulturowego

Ustala się objęcie szczególną ochroną miast określonych w niniejszym planie województwa jako ośrodki kulturowe oraz zespoły kulturowe. Ośrodki kulturowe są to miejsca koncentracji obiektów zabytkowych będące miastami historycznymi. Przy ich ocenie wzięto pod uwagę ilość i jakość następujących elementów obejmujących: układ staromiejski – Stare Miasto, w tym rynek, zamek, kościół, obwarowania miejskie i ratusz, a także obiekty zabytkowe w ich sąsiedztwie. Wyróżniono dwie kategorie ośrodków kulturowych o wysokiej koncentracji obiektów zabytkowych:

- ośrodki o dużej koncentracji: Olsztyn, Lidzbark Warmiński, Reszel, Frombork (którego Zespół Katedralny został uznany w roku 1994 za Pomnik Historii), Elbląg;
- ośrodki o średniej koncentracji: Kętrzyn, Morąg, Orneta, Nidzica, Dobre Miasto, Olsztyn, Giżycko, Pasłęk, Działdowo, Ełk.

Zespoły kulturowe są to miejsca koncentracji obiektów zabytkowych poza miastami historycznymi. Spośród nich wyróżniono:

- historyczne zespoły pielgrzymkowe będące miejscami kultu: Święta Lipka, Stoczek Klasztorny, Gietrzwałd, Głotowo, Krosno, Święty Gaj, Zielonka Pasłęcka,
- zamki i warownie w: Lidzbarku Warmińskim, Szymbarku, Olsztynie, Nidzicy, Reszlu, Kętrzynie, Barcianach, Ostródzie, Rynie, Fromborku,
- twierdze i fortyfikacje w Gierłozie, Przystani i Giżycku,
- pole bitwy pod Grunwaldem,
- zespoły pałacowo-parkowe, które w znakomitej większości służą lub mogą służyć rozwojowi wysokiej klasy bazy turystycznej: Kwitajny, Smolajny, Dobrocin, Karnity, Sorkwity, Bęsia, Łężany, Galiny, Łabędnik, Drogosze, Sztynort, Biała Olecka, Kamieniec, Kadyny, a także godne odtworzenia będące obecnie w ruinie Gładysze, Słobity, Bogatyńskie, Prosna,
- wsie: Kadyny, Klon, Łęcze, Jelonki,
- budowle inżynierskie: wiadukty w Stańczykach, pochylnie wraz z Kanałem Ostródzko-Elbląskim, most obrotowy w Giżycku,
- stanowisko archeologiczne Truso nad jeziorem Drużno.

Rozwiązanie problemów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa głównie będzie obejmowało:

- działania ochronne i zabezpieczające, a także określenie zasobów i ich wartości;
- opracowanie strategii działań zmierzających do skutecznej i ciągłej ochrony, prawidłowego ich zagospodarowania i wypromowania;

2.3.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW Z PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Jako cele i zadania „Program opieki nad zabytkami woj. Warmińsko-mazurskiego” wskazuje m.in.:

1. Zespolenie i koordynacja form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego

Warunkiem niezbędnym do realizacji zadań zapisanych w Programie jest zespolenie i koordynacja form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego. Można je osiągnąć poprzez:

- 1) Realizację powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące dobra kultury i natury;
- 2) Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania województwa;
- 3) Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków (w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego) łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w planach rozwoju województwa;
- 4) Uwzględnianie – w planach zagospodarowania przestrzennego – ochrony środowiska naturalnego powiązanego przestrzennie z założeniami urbanistycznymi i ruralistycznymi, zespołami architektonicznymi oraz archeologicznym dziedzictwem kulturowym;
- 5) Wspieranie procesu opracowywania gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami jako ważnego instrumentu kształtowania lokalnych strategii rozwoju;
- 6) Wykorzystywanie nowej formy ochrony zabytków, jaką stanowi park kulturowy;
 - 6.1. Opracowanie programu tworzenia parków kulturowych w województwie, wskazanie priorytetów, identyfikacja zagrożeń w celu powstrzymania degradacji, zachowania i ochrony terenów o wyjątkowych wartościach historyczno-kulturowych, krajobrazowych i przyrodniczych;
 - 6.2. Współdziałanie w zakresie przygotowywania i dofinansowywania opracowań studialnych i projektowych zmierzających do utworzenia parków kulturowych;
 - 6.3. Promowanie działań zmierzających do tworzenia parków kulturowych jako skutecznej formy zintegrowanej ochrony cennych obszarów kulturowych województwa warmińsko-mazurskiego;
- 7) Uwzględnianie – w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego województwa – problematyki form zabudowy tradycyjnej oraz egzekwowanie form regionalnych w nowych budynkach do lokalnych form i materiałów;
- 8) Wypracowanie programu wspomagania finansowego długofalowych działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków regionu;
- 9) Dążenie do zwiększenia zaangażowania sektora prywatnego w rewaloryzację obiektów zabytkowych;

10) Wspieranie programów ochrony zabytków uwzględniających finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej;

11) Budowa społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywizację i wspieranie działań organizacji pozarządowych w realizacji zadań związanych z ochroną zabytków (konkursy, powierzanie ściśle określonych zadań, wsparcie finansowe dla projektów itp.); wspieranie inicjatyw lokalnych zmierzających do tworzenia niewielkich skansenów lub izb pamięci w zabytkowych obiektach, w poszczególnych miejscowościach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

2. Opieka nad zabytkami nieruchomymi ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i zespołów charakterystycznych dla województwa warmińsko-mazurskiego

2.1. Wspieranie polityki konserwatorskiej dotyczącej m.in.: postępowania zgodnie z obowiązującymi standardami i zasadami konserwatorskimi, wykonywania kompleksowych dokumentacji obiektów zabytkowych poddawanych pracom konserwatorskim bądź rewaloryzacyjnym.

2.2. Inicjowanie, wspieranie i popularyzacja działań zmierzających do wyszukania nowych właścicieli lub dzierżawców dla obiektów zabytkowych wymagających zagospodarowania;

2.3. Dofinansowywanie wybranych prac badawczych i dokumentacyjnych związanych z najważniejszymi obiektami zabytkowymi – wprowadzenie systemu wojewódzkich grantów badawczych;

2.4. Dofinansowywanie prac konserwatorskich przy zabytkach, zgodnie z priorytetami określonymi w Programie;

2.5. Wdrożenie i realizacja programów opieki nad zabytkami o szczególnym znaczeniu dla tożsamości kulturowej województwa:

2.5.1. Program ochrony gotyckiej architektury ceglanej

Gotycka architektura ceglana jest wyjątkowym w skali kraju przykładem kompleksowo zachowanej architektury średniowiecznej, wyróżniającej się znakomitą poziomem artystycznym oraz zachowaniem autentycznej substancji zabytkowej. Jest jednym z najważniejszych wyróżników odrębności regionalnej Warmii i Mazur. Obejmuje zespół obiektów o różnorodnej funkcji i skali: zamki obronne, kościoły i kaplice, ratusze, bramy i mury obronne. Wszystkie te aspekty decydują o wyjątkowej wartości artystycznej i historycznej zachowanych obiektów, ważnych rangą nie tylko w skali kraju, ale również na tle sztuki europejskiej. Ważne są także możliwości wykorzystania ich (uwzględniając ich właściwą ochronę, konserwację, promocję) w rozwoju turystyki.

2.5.2. Program ochrony i odnowy centrów historycznych miast oraz zespołów urbanistycznych powstałych w XIX i XX w.

Historyczne ośrodki miejskie Warmii i Mazur, mimo zniszczeń i przeobrażeń zachodzących na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci, zachowały do dnia dzisiejszego zabytkową strukturę. Większość z nich posiada czytelny układ przestrzenny, często o genezie średniowiecznej. Stosunkowo wiele ośrodków zachowało zespoły historycznej zabudowy, zarówno w obrębie centrów staromiejskich, jak i XIX- i XX-wiecznych dzielnic. Istnieje konieczność rewaloryzacji zespołów miejskich z zachowaniem ich walorów historycznych i kulturowych, przy zapewnieniu im właściwych funkcji oraz zapobieganiu zagrożeniom wynikającym z nasilonego ruchu inwestycyjnego.

2.5.3. Program ochrony dziedzictwa wiejskiego

Dziedzictwo wiejskie woj. warmińsko-mazurskiego obejmuje zachowane historyczne układy przestrzenne wsi i osiedli wiejskich, formy zagospodarowania przestrzeni publicznej, architekturę sakralną i cmentarze, rozplanowanie i kształt zagród oraz tradycyjną, drewnianą i murowaną zabudowę. W skali kraju jest to stosunkowo dobrze i czytelnie zachowany sposób kształtowania i zagospodarowania przestrzeni wiejskiej. Wyrazistość i odrębność kulturowego krajobrazu wiejskiego może służyć budowaniu regionalnej tożsamości.

2.5.4. Program ochrony i odnowy architektury użyteczności publicznej Architektura użyteczności publicznej ma szczególną rangę w pejzażu miast i wsi. Jest przykładem świadomego kształtowania ładu przestrzennego oraz szczególnej dbałości o formy architektoniczne. Na terenie woj. warmińsko-mazurskiego znajduje się wiele stosunkowo dobrze zachowanych obiektów tego typu. Są to zarówno ratusze i budynki stanowiące siedziby lokalnej administracji i urzędów, jak również szkoły, dworce kolejowe, leśniczówki, zespoły koszarowe. Program przewiduje wspieranie rewitalizacji oraz działań zmierzających do zachowania zabytkowych obiektów i/lub ich układów z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji.

2.5.5. Program ochrony architektury przemysłowej i zabytków techniki

Architektura przemysłowa oraz zabytki techniki są ważnym elementem dziedzictwa materialnego. Na obszarze woj. warmińsko-mazurskiego zachowało się ich stosunkowo niewiele. Związane jest to zarówno z typowo rolniczym charakterem regionu, jak również z funkcjonującym jeszcze do niedawna przeświadczeniem o ich niewielkiej wartości historycznej. Wiele obiektów uległo zniszczeniu lub zostało całkowicie przekształconych w ciągu ostatnich dziesięcioleci. Stąd konieczność ochrony istniejących jeszcze obiektów i zespołów. Są one niewątpliwie świadectwem rozwoju techniki i myśli inżynierskiej, jak również bardzo często przykładem dbałości nie tylko o funkcję, ale też formę estetyczną. Program przewiduje wspieranie rewitalizacji oraz działań zmierzających do zachowania zabytkowych obiektów i/lub ich układów z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji.

2.5.6. Program ochrony zabytkowych zespołów dworsko-parkowych

Na terenie woj. warmińsko-mazurskiego występuje duża ilość dawnych majątków ziemskich obejmujących siedziby mieszkalne (pałac, dwór), założenie parkowe, folwark (często z wsią folwarczną) oraz mniejsze folwarki i obiekty przemysłowe (tartaki, gorzelnie, młyny itp.). W szczególnych przypadkach były one świadomie komponowane w obrębie całych, wielohektarowych dóbr ziemskich (rozmieszczenie zespołów zabudowy, układ pól, lasów i zadrzewień, sieć alei przydrożnych). Są charakterystycznym i wyróżniającym elementem kształtowania otwartego krajobrazu i stanowią istotny zasób dla rozwoju gospodarki i turystyki. Istnieje konieczność rewaloryzacji zespołów dworsko-pałacowych z zachowaniem ich walorów historycznych, przy zapewnieniu im właściwych funkcji oraz zapobieganiu zagrożeniom wynikającym z wtórnych podziałów.

2.5.7. Program ochrony alei przydrożnych

Aleje przydrożne woj. warmińsko-mazurskiego są zachowanym, unikalnym przykładem zagospodarowania przestrzeni publicznej w skali europejskiej. Ich wielorakie funkcje (przyrodnicze, kulturowe, komunikacyjne) są aktualne do czasów dzisiejszych. Są świadectwem kompleksowego zagospodarowania przestrzeni, wyróżnikiem krajobrazu kulturowego Warmii i Mazur. W związku z rosnącym natężeniem ruchu kołowego następuje proces ich zanikania. Konieczne jest wspieranie działań w celu zachowania charakterystycznych i najcenniejszych alei przydrożnych.

2.5.8. Program ochrony sanktuariów pielgrzymkowych

Sanktuaria pielgrzymkowe należą do najbardziej charakterystycznych elementów pejzażu sakralnego katolickiej Warmii. Rozkwit tej architektury przypada na czasy baroku, a kończy się w XIX wieku. Założenia te choć różnorodne w formie i stylu łączy analogiczna funkcja, a w większości również typ przestrzenno-funkcjonalny, tj. kościół otoczony krążgankami lub murem z narożnymi kaplicami, kompozycyjnie powiązany z otaczającym krajobrazem. Założenia te stanowią przykład architektury i wystroju o wysokiej randze artystycznej oraz wybitnym znaczeniu historycznym. Konieczne jest wspomaganie działań przy konserwacji i restauracji obiektów.

2.5.9. Program ochrony architektury sakralnej XIX i XX wieku

Czasy najnowsze, to jest XIX i pierwsza połowa XX wieku to kolejny po fazie gotyckiej rozkwit architektury sakralnej, zarówno pod względem skali tego zjawiska, jak też rangi artystycznej wznoszonych budowli. Budowle te charakteryzuje z jednej strony umiejętność wykorzystania tradycyjnych, historycznych wzorców architektonicznych, z drugiej nowe, a czasami nowoczesne, jak w przypadku modernizmu, rozwiązania architektoniczne. Architektura ta jest jednym z najbardziej charakterystycznych zjawisk rozwoju sztuki sakralnej w regionie. Program przewiduje wspomaganie działań przy konserwacji i restauracji obiektów.

2.5.10. Program ochrony kapliczek i krzyży przydrożnych

Krzyże i kapliczki przydrożne, charakterystyczny element krajobrazu Warmii, stanowią świadectwo kulturowej i religijnej odrębności tej krainy. Ich liczba (ok. 1500 kapliczek) oraz skala występowania w poszczególnych miejscowościach (od 2 do nawet 10 w jednej wsi) świadczą o randze i roli tych obiektów. Są one zatem ważnym i charakterystycznym elementem codzienności i tradycji religijnej dawnych mieszkańców regionu. Przewidziane jest wspomaganie działań przy konserwacji i restauracji obiektów.

3. Opieka nad zabytkami ruchomymi

3.1. Dokumentacja

- wspieranie programów konserwatorskich mających na celu pełne rozpoznanie istniejącego w województwie zasobu;
- wspieranie działań zmierzających do dokumentowania i wprowadzania do obiegu naukowego obiektów zabytkowych spoza zbiorów muzealnych;
- inicjowanie i wspieranie badań konserwatorskich poprzedzających właściwe prace konserwatorskie;
- dofinansowywanie prac badawczych i dokumentacyjnych związanych z zabytkami ruchomymi – wprowadzenie wojewódzkich grantów badawczych.

3.2. Konserwacja

- wspieranie działań zmierzających do podejmowania prac konserwatorskich przy zabytkach ruchomych,
- dofinansowywanie prac konserwatorskich przy obiektach o znaczącej wartości artystycznej, historycznej lub naukowej, zgodnie z priorytetami przyjętymi w programie,
- wdrożenie i realizacja programów opieki nad zabytkami o szczególnej wartości artystycznej i naukowej.

3.3. Działania promocyjne

- wspieranie inicjatyw zmierzających do publicznej prezentacji obiektów zabytkowych znajdujących się w zbiorach prywatnych lub w zbiorach publicznych na co dzień niedostępnych (w formie wystaw czasowych, incydentalnych pokazów, „dni otwartych” itp.);
- wspieranie i dofinansowywanie inicjatyw upowszechniających wiedzę na temat zabytków ruchomych.

4. Opieka nad zasobami muzeów

Prawidłowa ochrona i skuteczne upowszechnianie dóbr kultury przez muzea wymaga działań na wielu obszarach (zabezpieczenie warunków do działalności muzealnej, prowadzenie działalności badawczej, działania promocyjne, rozwój sieci muzealnej).

4.1. Zabezpieczenie warunków dla działalności muzealnej poprzez:

- zapewnienie właściwej kadry
- zapewnienie odpowiedniej powierzchni magazynowej i wystawienniczej, nowoczesnej infrastruktury technicznej przy budowie, remontach i wyposażaniu działów muzealnych (m.in. systemów informatycznych, magazynowych, antywłamaniowych, przeciwpożarowych, klimatyzacyjnych, oświetleniowych).
- powołanie wojewódzkich funduszy przeznaczonych na zakup i konserwację muzealiów;
- wprowadzenie cyklicznych, premiowanych konkursów na najciekawszy projekt lub/i na nową ekspozycję muzealną, np. pod auspicjami marszałka województwa; pomoc w organizacji tematycznych objazdów studyjnych do muzeów, które wprowadziły nowe praktyki ekspozycji.
- wdrażanie programów i projektów badawczych stanowiących podstawową, statutową działalność muzeów, z którego wynika działalność wystawiennicza i oświatowa.
- utworzenie forum ułatwiające zawiązywanie wzajemnych kontaktów zarówno między samymi placówkami muzealnymi, jak i szerzej, między nimi a placówkami kultury, fundacjami, stowarzyszeniami.
- wspólna promocja muzeów województwa, np. w „Warmińsko-Mazurskim Portalu Muzealnym”, wspólnej stronie w internecie z pełnym serwisem informacyjnym o każdego z muzeów
- rozwój sieci muzealnej – wspieranie istniejących placówek oraz tworzenie nowych muzeów specjalistycznych np. związanych z dawnym rzemiosłem, techniką, przemysłem, rozwojem regionalnym.

5. Program ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego województwa warmińsko-mazurskiego

Określenie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego powinno wynikać zarówno z jego wartości, jak też i potrzeb związanych przede wszystkim z obowiązującym systemem prawnym oraz ze świadomością społeczeństwa odnośnie wartości spuścizny dziedziczonej na przestrzeni dziejów.

Obszar województwa warmińsko-mazurskiego należy do regionów o charakterystycznych walorach archeologicznego dziedzictwa kulturowego o czym decyduje m. in.: sieć osad nawodnych, kompleksy grodzisk i kurhanów, stosunkowo nieprzekształcone środowiska naturalne z którym współgra archeologiczny krajobraz kulturowy.

Program przewiduje:

- współpracę ze środowiskiem tzw. „wykrywaczy” zmierzającą do pełnej kontroli ich działalności, a także dającą możliwości wykorzystania ich umiejętności w działaniach zmierzających do pełniejszego rozpoznania zasobów archeologicznych i zapobieganie działalności przestępczej polegającej głównie na nielegalnym handlu zabytkami archeologicznymi;

- szerszą niż dotychczas edukację i popularyzację w zakresie potrzeby ochrony dziedzictwa archeologicznego poprzez organizacje plenerowych festynów i pokazów, szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych itp.;
- wspieranie rewitalizacji zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- wspieranie działań zmierzających do podejmowania prac konserwatorskich przy archeologicznych zabytkach ruchomych wpisanych do rejestru zabytków
- powołanie Muzeum Archeologicznego – nowoczesnej placówki o randze wojewódzkiej o odpowiednim zapleczu magazynowym, której zadaniem byłoby m.in. systematyczne gromadzenia i eksponowanie pozyskiwanych w trakcie badań materiałów zabytkowych, a także ich konserwację i digitalizację.
- utworzenie parków kulturowych, działających w oparciu o zabytki archeologiczne

6. Ochrona dziedzictwa niematerialnego

Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego realizowana jest poprzez:

identyfikację, dokumentację (ewidencję), badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie, przekazywanie (edukacja formalna i nieformalna), rewitalizację.

Program ochrony dziedzictwa kulturowego w województwie warmińsko-mazurskim winien obejmować zarówno zachowane i wciąż żywe przejawy miejscowej kultury ludowej, jak też nową jej postać określaną mianem folkloryzmu, będącą wyrazem współczesnego, aktywnego stosunku do dziedzictwa przeszłości. Spośród różnego typu imprez folklorystycznych organizowanych w województwie warmińsko-mazurskim szczególnie ważne są te, które mają związek z ochroną tradycyjnych zawodów. Do imprez tego typu, zasługujących na szczególne wsparcie finansowe, merytoryczne oraz pomoc organizacyjną należą przede wszystkim jarmarki w trakcie których jest prezentowane są dawne zawody, umiejętności i zwyczaje.

Działania na rzecz ochrony i wspierania tradycji oraz krajobrazu kulturowego mogą być rozpatrywane także w kontekście wykorzystania jako atrakcji turystycznej. Zachowane różnorodne formy kultury rodzimej w województwie warmińsko-mazurskim są potencjalnie ważnym i jak dotychczas w niewielkim stopniu wykorzystywanym czynnikiem aktywizacji turystycznej regionu. Nurt tradycji regionalnej, zachowane zasoby dziedzictwa, kolekcje etnograficzne i regionalne powinny stanowić istotny składnik kompleksowej oferty ze strony instytucji zajmujących się promocją i organizacją turystyki. Organizatorzy turystyki muszą jednak znać potencjalne zasoby regionu – istniejące tu zabytki budownictwa regionalnego, pełną ofertę muzeów, kalendarz organizowanych imprez, żywe ośrodki folkloru i wytwórczości rzemieślniczej. Jak się wydaje, w dalszym ciągu znajomość tej problematyki wśród organizatorów turystyki jest stosunkowo niewielka i ograniczona do najbardziej

znanych muzeów i zabytków. Brakuje popularnych wydawnictw o kulturze ludowej i tradycjach regionalnych jako atrakcji turystycznej. Postulat ich opracowania oraz wydania jest oczywisty.

Niematerialnymi elementami dziedzictwa kulturowego są również nazwy geograficzne i historyczne (np. Warmia, Powiśle). Często są świadectwem minionych pokoleń, nośnikami tradycji oraz historii i wielokulturowości regionu. Możliwość wpisu ich do rejestru zabytków (art. 9 ust. 2 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) jest również sposobem ich zachowania.

7. Praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego – rozwój turystyki, działania edukacyjne, promocyjne itp.

7.1. Utworzenie portalu internetowego, aktualizowanego na bieżąco, o wielowątkowym profilu informacyjnym na temat dziedzictwa kulturowego regionu (m.in. możliwie pełne informacje turystyczne, informacje o bazach noclegowych, imprezach kulturalnych, galeriach, wystawach, działających stowarzyszeniach, firmach projektowych i budowlanych zaangażowanych w ochronę zabytków itp.).

7.2. Stworzenie wojewódzkiego jednolitego systemu regionalnej popularyzacji i promocji zagadnień z zakresu ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, skierowanego do jednostek samorządu terytorialnego, szkół, organizacji pozarządowych itp. (np. w formie portalu internetowego);

7.3. Działania wspierające wykorzystywanie obiektów zabytkowych (zwłaszcza nieużytkowanych) dla potrzeb rozwoju infrastruktury turystycznej;

7.4. Realizacja programu ogólnospołecznej edukacji kulturowej; właściwa edukacja dzieci i młodzieży nastawiona na poznanie wartości tzw. „małych ojczyzn” i wskazanie potrzeby ochrony krajobrazu kulturowego jako swoistego wyróżnika i świadectwa tożsamości regionalnej;

7.5. Wydawanie i dofinansowywanie wydawnictw poświęconych zabytkom Warmii i Mazur;

7.6. Promowanie i wspieranie przywracania lub utrzymywania w obiektach pierwotnych, historycznych funkcji;

7.7. Współudział w organizacji i współfinansowanie imprez kulturalnych, zwłaszcza o znaczeniu ponadlokalnym, promujących dziedzictwo kulturowe;

7.8. Działania związane z funkcjonowaniem szlaków edukacyjno-turystycznych po zasobach dziedzictwa kulturowego;

7.9. Organizacja i rozszerzenie formuły Europejskich Dni Dziedzictwa.

2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY BRANIEWO

2.4.1. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ROZWOJU (WYCIĄG)

CELE I ZADANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY BRANIEWO ZWIĄZANE Z OCHRONĄ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Cel strategiczny nr 3 - Edukacja i kultura

Kultura i sport w aktywnej gminie nie tylko jest elementem wychowania i promocji, ale w aspekcie zorganizowanych przedsięwzięć turystycznych staje się niezbędnym elementem komercyjnym. Takie działanie wymaga stosownego programu, który w ramach gminy Braniewo - wraz z programami edukacyjnymi - należałoby zaadresować do gminnych ośrodków dydaktycznych. Będą one obciążone ponad realny program wynikający z profilu szkolnego, jednak rezultaty nie tylko przyczynią się do podniesienia ich rangi, ale mogą jeszcze spowodować wypełnienie luki kulturalnej w gminie Braniewo. Taką luką jest brak samorządowej gazety informującej o własnych sprawach, żywotnych dla gminy i jej mieszkańców.

Sektor kultury winien być wspierany wyzwołą aktywnością mieszkańców. Negatywna ocena funkcjonowania ośrodków kultury wynika z braku nieskrępowanej możliwości kształtowania zainteresowań w sposób ukierunkowany na rozpoznane potrzeby. Pierwszym godnym polecenia przedsięwzięciem jest zagospodarowanie czasu osób bezrobotnych w różnorodnych formach osobistego zaangażowania w realizację form indywidualnych, po sukcesywne dochodzenie do działań w coraz większych zespołach. Oprzyrządowanie w środki umożliwiające spełnianie indywidualnych oczekiwań nie powinno przekraczać możliwości władz lokalnych. Najtrudniejsze jest wyszkolenie liderów, którzy będą zainteresowani społecznym zaangażowaniem dla działań zainspirowanych oddolnie. Powodzenie w okresie fazy wstępnej może zapewnić program np. realizowany np. pod auspicjami Centrum Animacji Kultury. Jako dwukrotny laureat nagradzany w konkursach promujących inicjatywy kulturalne możemy potwierdzić, że inspiratorska rola tego Centrum przynosi społecznie pożądane efekty. Następnym priorytetem (w zakresie funkcji, które ma zapewnić gmina) jest turystyka. To dla zapewnienia obsługi imprez kulturalnych w wykonaniu lokalnym, winno być ambicją lokalną w całorocznym kalendarzu. Imprezy te winny odbywać się w połączeniu z wieloma innymi imprezami, które są niezbędne, aby wywołać autentyczne zainteresowanie turystów. 107 Kazimierz n/Wisłą jest również interesujący krajobrazowo jak widok Zalewu Wiślanego w gminie Braniewo. Przyciąga on tłumy turystów, ale okazało się, że byli to w większości turyści przejezdni. Z takiego pobytu miejscowość nie wynosi szczególnych korzyści. Postanowiono ożywić miasteczko przez udostępnienie obiektów - za znaczącą ulgą podatkową - plastykom. Nie tylko przez to jest w

nim szereg malowniczych galerii obrazów i wielu klientów, ale ściąga tu na długie okresy elitę artystyczną Warszawy, co zmienia turystyczny rezultat. To oni są inspiratorami ruchu artystycznego, który został tu uaktywniony ponad dopuszczalną pojemność tego miejsca. Dla takiego rezultatu musi jednak wyprzedzająco zaistnieć promocja, bowiem klient nie nabędzie towaru, o którym nic nie wie. W tym aspekcie istotna jest również edukacja.

Cel strategiczny nr 4 – Turystyka

Walorami gminy w tym zakresie są: przygraniczne położenie, korzystne warunki krajoznawcze, przyrodnicze i historyczne, różnorodność narodowa i etniczna, korzystny stan powietrza atmosferycznego i brak uciążliwości spowodowanej hałasem, wolna przestrzeń inwestycyjna, aktywizacja gospodarcza gminy, występowanie wód termalnych na głębokości ok. 800 m. .

Możliwość osiągnięcia efektywnego rezultatu związanego z wykorzystaniem wyżej wymienionych atutów poprzez: podjęcie edukacji organizatorów ruchu turystycznego w gminie (gospodarstwa agroturystyczne, rolnicy skłonni do przekwalifikowania do obsługi ruchu turystycznego, rezerwy siły roboczej posiadające zamiar zaangażowania się do realizacji zadań w agroturystyce i innych segmentach rynku turystycznego, młodzieży szkolnej doskonalącej wiedzę i in.), opracowanie ofert inwestycyjnych dla lokalnej bazy turystycznej i recepcyjnej, wprowadzenie do zmienionego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego gminy regulacji, które będą wynikały z turystycznych ofert inwestycyjnych, podjęcie działań estetyzujących i wprowadzających ład przestrzenny, sanitarny oraz postęp w zakresie obsługi przez infrastrukturę komunalną, podjęcie szeroko zakrojonej akcji promocyjnej w korzystanie z jej rezultatów w oparciu o najlepsze wzory europejskie, dla stworzenia atrakcyjnej oferty turystycznej specjalnym segmentem tego rynku. zainteresowanie mieszkańców komercyjnymi rezultatami aktywności gospodarczej w turystyce przez Gminny Ośrodek Promocji.

Określenie walorów

Walory turystyczne wymagają ewidencjonowania dla dokonania wyboru tych, które interesują określone segmenty rynku turystycznego. Z raportu o stanie gminy oraz analizy SWOT wynika, że najkorzystniejsze w gminie są warunki do uprawiania: turystyki rowerowej, turystyki kajakowej, turystyki żeglarskiej, turystyki przyrodniczej (w tym rehabilitacyjnej). Stowarzyszenie Obsługi Wspólnot Mieszkańców „Nasza Sprawa” jest autorem przedsięwzięcia określanego w projekcie „Rowerem do Europy” nagrodzonym przez fundusz PHARE - Fiesta II z akceptacją biznes planu do wdrożenia od 2000 r. Projekt ten zmierza do wykorzystania inicjatywy organizacji „Furo Velo” dla utworzenia na terenie Polski turystycznej trasy rowerowej obsługiwanej profesjonalnie na wzór takich tras w Austrii, Niemczech i Francji. Dla sformułowania warunków na trasie nr 10 (wokół Bałtyku) opracowane zostały ankiety, które umożliwiły rozpoznanie i ewidencję walorów turystycznych obszaru w północnej Polsce. Przykłady tych ankiet wskazują na stopień szczegółowości oraz zakres cech poszczególnych walorów turystycznych.

Turystyka rowerowa

W opracowaniu strategii rozwoju gminy Braniewo należy zwrócić uwagę na koncepcję organizacji ruchu turystycznego dla segmentu turystów korzystających z przemieszczania się rowerem, która zapewni zwrot poniesionych kosztów oraz w sposób stały zapewni możliwość ograniczenia bezrobocia przez zagwarantowanie miejsc pracy. Wyznaczając powiazaną z walorami innych gmin trasę rowerową na terenie gminy Braniewo brano pod uwagę: miejsca, które zapewniają turystom noclegi i wyżywienie, możliwość zapewnienia bezpieczeństwa, ochrony zdrowia i naprawy sprzętu, stosowanie promocyjnych warunków pobytu, atrakcyjność imprez oraz walorów wskazanych wzdłuż trasy. Atrakcje i walory występujące w sąsiedztwie tras winny być również rozpoznane i ujawnione w ofercie. Przygotowany program pobytu spowoduje zainteresowanie i pozwoli na wymianę młodzieży oraz rodzin, obserwatorów ptaków oraz pielgrzymujących i in. między krajami sąsiadującymi i również z innych miejsc Europy. Przyjęło się w krajach skandynawskich, że dla takiej ilości jachtów jaka jest w tych krajach ilość rodzin (nieomal) planuje się trasy rowerowe od przystani morskich, aby żeglarze mogli na lądzie spędzić czas jadąc na rowerach przywiezionych na jachcie. Taka forma wypoczynku jest powszechnie akceptowana coraz częściej, bowiem również samochody mają bagażniki dla zapewnienia możliwości skorzystania z tras rowerowych o atrakcyjnej ofercie i organizacje przewoźników kolejowych przygotowują ofertę promocyjnego przewozu rowerów dla turystów rowerowych. Jeżeli w wyniku promocji tego zamierzenia w gminie zawiązane zostanie stowarzyszenie lub zarejestrowana organizacja turystyczna o nazwie np. „Euro Brawo”, to swą aktywnością korzystając z walorów oraz geograficznego położenia - może wypełnić lukę w tym segmencie ruchu turystycznego w Polsce.

Turystyka przyrodnicza (w tym rehabilitacyjna)

W raporcie o stanie gminy zostały gruntownie udokumentowane jej nieprzeciętne walory przyrodnicze. Najbardziej atrakcyjnie prezentują się one w przyrzeczach, na terenie Wybrzeża Staropruskiego oraz w lasach zlokalizowanych w obszarach przylegających do głównych ciągów komunikacyjnych. Trzeba zatem przyznać, iż ochrona tych terenów przed ingerencją urbanizacji i motoryzacji jest niezbędna na miarę utrzymania walorów w nienaruszonym stanie. Tylko dlatego, że okoliczności sprzyjały ograniczeniom ingerencji szereg unikalnych miejsc zostało nienaruszonych. Zdecydowanym strażnikiem utrzymania przyrody w stanie nienaruszonym są leśnictwa gminy Braniewo. Ta profesjonalnie przygotowana służba najskuteczniej może przyczynić się do zatrzymania wszelkiej agresji. Idąc w kierunku wyznaczonym przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Ponieważ w szeregu miejsc atrakcyjnych przyrodniczo istotne staje się przywrócenie zdekapitalizowanych urządzeń retencyjnych niezbędne będzie uzgodnienie przez władze gminy z Nadleśnictwem w Zaporowie programu odtworzenia retencji na terenach leśnych przyległych do cieków wodnych. Podjęcie tego zagadnienia nie tylko: - umożliwi uruchomienie młynów napędzanych energią wodną, - oraz wytworzenie energii elektrycznej ale pozwoli na zlokalizowanie obiektów pozwalających na rekreację i wypoczynek (restauracje, pensjonaty, przystanie wodne) w wyniku rewitalizacji zniszczonych obiektów. Zainteresowanie tymi miejscami wzrośnie w wyniku aktywności gospodarczej. Odbudowano zerwane mosty i dzięki temu ludzie będą mogli żyć tutaj

dostatniej. Dalsza modernizacja zależna jest od polityki Unii Europejskiej. Trasa Elbląg-Grzechotki Kaliningradem i St. Petersburgiem ożyje. Wzdłuż niej zostaną tereny objęte ochroną wydzielone ogrodzeniem uniemożliwiającym zwierzyźnie leśnej zagrażać bezpieczeństwu ruchu. Jednak w miejscach zjazdu z autostrady winny znaleźć się punkty informacji turystycznej kierujące zainteresowanych - zatrzymujących się na atrakcyjnych parkingach ,typu „Nowa Holandia" przy obwodnicy elbląskiej - do miejsc rekreacyjnych w obszarze gminy Braniewo. Skanalizowanie tego ruchu bowiem stanowi gwarancję powstrzymania nadmiernej aktywności turystycznej w środowisku, które może ulec degradacji. Koncepcja punktów recepcyjnych organizujących ruch turystyczny zainteresowanych turystyką przyrodniczą jest podstawą do realizacji strategii funkcji turystycznej gminy z poszanowaniem i ochroną walorów tej gminy. Zatem oferty turystyczne gminy kanalizujące turystykę przyrodniczą proponowane są w miejscach, gdzie gmina dysponuje własną nieruchomością (lub nie istnieje bariera ograniczająca taką możliwość) dla stworzenia bazy recepcyjnej organizującej pobyt.

Miejsca wyznaczone do sformułowania ofert turystycznych dla turystyki przyrodniczej w najatrakcyjniejszych rejonach gminy Braniewo:

1. KRZEWNO - lokalizacja Banowski Młyn (spiętrzenie wód rzeki Banówki) i odtworzenie urządzeń retencyjnych i młyna.
2. WILKI - lokalizacja w rejonie dopływu rzeki Wilki do rzeki Banówki (rozważane spiętrzenie wód obu rzek w tym rejonie).
- 3 WIELEWO - lokalizacja w sąsiedztwie odbudowanego mostu na rzece Pasłęce – odtworzenie urządzeń retencyjnych.
4. BRZESZCZYNY - lokalizacja w sąsiedztwie kolejnego odbudowanego mostu na rzece Młynówce.
5. SZYLENY - lokalizacja w rejonie zlewni rzeki Młynówki
6. MACIEJEWO - lokalizacja w rejonie skrzyżowania trasy Elbląg - Grzechotki z drogą Braniewo - Lipowina między tą drogą a torami kolejowymi obok przełomu rzeki
7. SARNIKI - lokalizacja przy rzece Omaza (rozważana możliwość spiętrzenia wód w obszarze przed granicą z Rosją). Te lokalizacje związane są z funkcją turystyczną w obszarze autostrady Berlin Kaliningrad - St. Petersburg. Natomiast niezależnie od nowej bazy recepcyjnej w otoczeniu odrestaurowanego w Różańcu - w rejonie Wybrzeża Staropruskiego proponowane są dwie nowe lokalizacje:
8. NOWA PASŁĘKA - lokalizacja w kierunku ujścia rzeki Pasłęki (stanowisko obserwacji ptactwa wodnego i turystycznej wioski rybackiej).
9. RUSY - lokalizacja w kierunku polderów rzeki Pasłęki z filią w niezagospodarowanym ośrodku przy skrzyżowaniu drogi wiodącej do Gospodarstwa Nasiennego Rusy.

10. Ponadto możliwe jest zorganizowanie bazy kajakowej na rzece Pasłęce obok dzielnicy Braniewo-Brama z rozważaniem ścieżki dydaktycznej z muzeum przyrodniczym w dworku Rudłowo możliwym do zagospodarowania na bazę rekreacyjną dla seniorów staraniem funduszy emerytalnych.

11. Podobne zalety ma lokalizacja w Zawierzu, gdzie również można stworzyć przystań dla jachtów i innego sprzętu sportów wodnych. Korzystne w tej lokalizacji byłoby tworzenie stanowisk dla zimowej przechowalni tego sprzętu spoza terenu Polski, bowiem koszty z tym związane np. w Skandynawii mogą okazać się przyczyną zainteresowania taką ofertą w głębi lądu, w miejscu dostatecznie strzeżonym. Dla tych lokalizacji proponowane jest opracowanie ofert inwestycyjnych zawierających nie tylko audyt terenu; ale również program użytkowania wraz z funkcjami obiektów i zakresem usług uzasadnionym popytem na rynku lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Jeżeli uwarunkowania dla inwestycji będą wiązały się z regułami recepcji turystycznej wyznaczonej przez Gminny Ośrodek Promocji w ramach umowy partycypacyjnej z gminą, to cele marketingowe oraz związane z ochroną przyrody zostaną zapewnione niezawodnie. Turystyka rehabilitacyjna jest godna rozważenia również w Lipowinie i Świętochowie, ale podjęcie tych spraw winno przypaść na następny okres z racji ograniczeń finansowych po stronie gminy. Jeśli Agencja Nieruchomości Rolnych w okresie objętym strategią nie upora się z odrestaurowaniem zabytków, wówczas powstanie niezbędna konieczność wykorzystania doświadczeń GOP dla zastąpienia ANR w tym zakresie.

Turystyka wodna (kajakowa i żeglarska)

Ten rodzaj turystyki nie ma obecnie nadmiernej konkurencji w rejonie Zalewu Wiślanego (w pewnym zakresie wiodąca jest funkcja sportów wodnych realizowana przez Krynicę Morską). Działania organizatorów turystyki wodnej nie mogą być nastawione na klientów lokalnych. Brak podjęcia atrakcyjnej oferty dla uprawiania windsurfingu (płytkie wody Zalewu Wiślanego są walorem dla tego sportu) i rozwinięcie działalności skutniczej w Nowej Pasłęce połączonej z ofertą ogólnokrajowej dla młodzieży tanich wakacji na sprzęcie własnej produkcji (przykład z Bremy) jest zaprzepaszczeniem szans w warunkach gminy Braniewo na uzyskanie statusu, jaki nie stał się udziałem Fromborka. Akcję harcerską należy zastąpić odważnymi propozycjami imprez muzycznych (szanty, igrzyska rockowe i in.) połączonych z biwakami na urządzonych terenach campingowych zarówno dla rowerzystów, jak i dla carawaningu. Wykorzystanie czasu na zbudowanie własnej pełnomorskiej kogi pod okiem instruktora będzie magnesem przyciągającym spragnionych przygody młodych ludzi z głębi lądu. Opcja rynkowa turystyki wodnej połączona z rzemiosłem skutniczym i wioską rybacką dla turystów w Nowej Pasłęce może być realizowana z opcją rzecznej- turystyki kajakowej wzdłuż Pasłęki i innych interesujących przyrodniczo rzek wzdłuż których należy stworzyć punkty informacji, ścieżki przyrodnicze, możliwość biwakowania i in. Stąd tylko krok do atrakcyjnych propozycji imprez sportowych. Każdej z tych form wypoczynku może towarzyszyć oferta gospodarstw agroturystycznych z gminy i reklama produktów miejscowego przemysłu i wyrobów miejscowego przemysłu przetwórczego. Wszystkie te formy aktywnej turystyki mogą zaistnieć niezwłocznie jeśli Gminny Ośrodek promocji:

- włączy do formułowania programu miejscową ludność,
- po zleceniu opracowania ofert inwestycyjnych przez wójta we właściwy sposób umieści te ofert na rynku turystycznym,
- przygotuje organizatorom miejscowych ośrodków informacje o zainteresowanych segmentach rynku turystycznego tymi ofertami, które są objęte niniejszym programem,
- zainspiruje instytucje lokalne do umożliwienia przedsięwzięć zgodnych z programem (lokalizacje, pozwolenia, umowy i kontakty). Bez mecenatu i doradcy miejscowa ludność nie podejmie wysiłku. Taką rolę może spełnić kapitał zewnętrzny, jeśli będzie miał w gminie partnera a wśród mieszkańców osoby przeszkolone w stopniu pozwalającym na prowadzenie przedsięwzięć stosownie do profesjonalnych standardów turystycznych.

Promocja gminy

Podstawowym celem powołania Gminnego Ośrodka Promocji jest stworzenie instytucjonalnego wspierania zadań strategicznych. Ośrodek pełnić winien funkcje usługowe wobec zleceniodawców. Najkorzystniejszą relacją jest formułowanie organizacji o charakterze samorządowym z cechami jednostki użyteczności publicznej. Prywatne jednostki organizacyjne, które mają wykonać zadanie umowne przesądzone przez Wójta Gminy, dążą do eskalacji zysku, przekładając rezultat finansowy ponad oczekiwania merytoryczne. Jednak w jednostce użyteczności publicznej brak jest motywacji dla inicjatywy przy stałym, jednoznacznie przesądzonym wynagrodzeniu . Ponieważ w świetle wymagań wynikających z diagnozy Gminny Ośrodek Promocji winien charakteryzować się szczególną innowacyjnością, należy wiązać rezultaty części zadań z wynikiem finansowym zależnym od korzyści na rzecz przedsięwzięć gospodarczych, w których Gminny Ośrodek Promocji będzie miał stałe udziały. Zatem wskazana byłaby formuła prywatnej spółki bez przewagi kapitału gminy z tzw. złota akcją gminy. Uzasadnienie konieczności podjęcia działań promocyjnych w szerokim wymiarze zostało przedstawione w poprzedniej części materiału. Celami strategicznymi dla tego zadania są: stworzenie mechanizmu zapewniającego szerszy niż dotąd zasięg odbiorców gminnych ofert i walorów, stworzenie sieci przepływu informacji pozwalającej na kreowanie poczynąń zgodnych z ustaloną strategią i monitorowanie efektów, budowa jednolitego banku danych o potrzebach, możliwościach i ofertach gminy oraz wszystkich jednostek funkcjonujących w otoczeniu gminy, stosowanie skutecznych metod zachęcania partnerów zewnętrznych do inwestowania i współpracy, reprezentowanie interesów podmiotów wskazanych jako przedstawicieli gminy w wykonaniu zadań objętych strategią rozwoju, zapewnienie stałej obsługi informacyjnej i szkoleniowej dla zapewnienia aktywności gospodarczej i społecznej gminy, stworzenie instytucjonalnej płaszczyzny dla operacyjnych porozumień z podmiotami współdziałającymi z gminą, przyjęcie walorów gminy wykazanych w strategii rozwoju jako ram dla promocji. Z tych celów wynikają zadania i zakres działalności Gminnego Ośrodka Promocji. Będzie przez to również przedstawicielem władz gminnych w kontaktach bieżących z Państwowym Urzędem Pracy, pełniąc rolę ośrodka ograniczenia bezrobocia w gminie. Również jedna z zasadniczych funkcji GOP dotyczy pozyskiwania środków

finansowych z funduszy strukturalnych oraz innych funduszy dostępnych w Unii Europejskiej, w koordynacji z innymi związkami celowymi wspierającymi gminę w tych zamierzeniach. Potwierdzeniem skuteczności tego rodzaju rozwiązań promujących strategię gminy jest praktyczny rezultat gminy Kosakowo w woj. pomorskim. W 1998 r. na zlecenie tej gminy opracowano ukierunkowane postępowanie dotyczące strategii gminy, zaś w wyniku wdrożenia propozycji promocyjnych gmina ta osiągnęła korzystny rezultat promocyjny. W ogólnopolskim rankingu gmin Kosakowo w 2001 roku uzyskało 59 miejsce, zaś w 2002 roku już 21 miejsce. Rezultaty na rynku inwestycyjnym przekładają się w tym rankingu na pozycję gminy, a rezultat dla społeczeństwa lokalnego tkwi we wzroście dochodu na jednego mieszkańca. Przyglądając się uzyskanym результатам oraz różnicom między gminami - które nie podejmują aktywnej promocji, a tymi inwestującymi z udziałem pozyskanych partnerów gospodarczych - można byłoby polecić gminie Braniewo kilka gospodarskich wizyt. Odbłyby się one w gminach, które osiągają korzystne rezultaty, posiadając analogiczne lub zbliżone warunki rozwoju. Takie wizyty można byłoby z korzyścią odbyć w kontaktach z czołówką rankingowej listy gmin tj.: Tarnowo Podgórne woj. wielkopolskie.

2.4.2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BRANIEWO” (WYCIĄG)

CELE ROZWOJU GMINY BRANIEWO

1. Cel nadrzędny

Jako główny cel rozwoju uznaje się harmonijny, zrównoważony rozwój struktury przestrzennej gminy, wykorzystujący walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe do budowania jej tożsamości oraz zapewniający sukcesywny wzrost jakości zamieszkania, pracy, obsługi i wypoczynku. W rozwoju tym należy zachować właściwe proporcje między strategicznymi celami szczegółowymi pogrupowanymi według sektorów polityki regionalnej i lokalnej.

2. Cele społeczno - ekonomiczne:

1) aktywizacja gospodarcza gminy poprzez:

- promocję walorów przestrzennych gminy dla pozyskania inwestorów, tworzących nowe miejsca pracy na wsi, szczególnie w rejonie Braniewa, przejść granicznych oraz w większych jednostkach osadniczych położonych przy głównych trasach wylotowych (Lipowina, Bemowizna, Stępień);
- promocję walorów turystyczno - krajobrazowych gminy, szczególnie rejonu nad Zalewem Wiślanym (Nowa Pasłęka) oraz dolin rzek: Pasłęki, Baudy, Banówki i Omazy dla rozwoju różnych form turystyki wodnej oraz ekoturystyki i agroturystyki;

3. Cele strukturalno – przestrzenne m.in.:

- 1) porządkowanie i estetyzacja obszaru gminy, szczególnie jednostek osadniczych o położeniu oraz walorach kulturowych i krajobrazowych stanowiących podstawę rozwoju turystyki;
- 3) wprowadzania elementów poprawiających architekturę osiedli popegeerowskich oraz dobrze ukształtowanej zieleni;

4. Cele kulturowe:

- 1) rewaloryzacja założeń pałacowo-parkowych oraz wybranych układów ruralistycznych;
- 2) rekonstrukcja układu osadniczego;
- 3) ochrona substancji zabytkowej struktur osadniczych;
- 4) zaktualizowanie rejestru i ewidencji zabytków oraz stworzenie realnego programu ich ochrony.

Za główne kierunki zagospodarowania przestrzennego uznaje się:

- 1) przestrzeganie zasad obowiązujących w strefach ochrony konserwatorskiej (oznaczonych na załączniku nr 4);
- a) dla strefy „A” - obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich – jest o strefa pełnej ochrony konserwatorskiej zespołów zabytkowych i układów przestrzennych;
- b) dla strefy „B” - obowiązuje utrzymanie istniejącej substancji o wartościach kulturowych; ochronie konserwatorskiej podlega utrzymanie istniejących i rozplanowanie nowych zasadniczych elementów zagospodarowania;
- c) dla strefy „K” - obowiązuje ochrona krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym; ograniczenie dla realizacji nowych inwestycji w zakresie lokalizacji, formy i skali zabudowy;
- d) dla strefy „W” - obowiązuje ochrona archeologiczna terenu, które winny być wyłączone spod zabudowy lub ich trwałe zagospodarowanie winno być poprzedzone badaniami archeologicznymi;
- e) dla strefy „OW” - obowiązuje przy zabudowie obszarów przeznaczonych pod trwałe zainwestowanie nadzór archeologiczny;
- f) wypracowanie koncepcji działań w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego opartego o zasadę czynnej ochrony konserwatorskiej.

5. Wspieranie rozwoju turystyki w ekoregionie Zalewu Wiślanego związane z:

- 1) wykorzystaniem predyspozycji obszaru położonego nad Zalewem Wiślanym (Nowa Pasłęka);
- 2) wykorzystaniem obiektów zabytkowych dla funkcji turystycznej (bazy hotelowej, zajazdów itp.);
- 3) wspieranie rozwoju agroturystyki na obszarze gminy szczególnie powiązanych z rzeką Pasłęką, Banówką oraz na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

1. Ogólne zasady polityki przestrzennej z podziałem na strefy rozwoju

Kierunki polityki przestrzennej zostały sformułowane w oparciu o uwarunkowania rozwoju i cele przekształceń przestrzeni gminy.

1. Ogólne kierunki polityki przestrzennej dla każdej strefy, m.in.:

- a) w zakresie ochrony wartości i regionalnego systemu gospodarowania zasobami:

- porządkowanie i estetyzacja obszaru gminy, szczególnie jednostek osadniczych o potencjalnych walorach kulturowych i krajobrazowych mogących stanowić podstawę rozwoju turystyki;
 - wprowadzenie elementów poprawiających architekturę osiedli popegeerowskich, kształtowanie komponowanych zespołów zieleni na terenach osiedlowych;
 - rewaloryzacja założeń pałacowo-parkowych oraz wybranych układów ruralistycznych;
- b) w zakresie zapewnienia rozwoju gospodarczego:
- tworzenie preferencji organizacyjno-ekonomicznych dla rozwoju funkcji komercyjnych, wykorzystujących korzystne położenie w układach osadniczo-komunikacyjnych;
 - działania na rzecz promocji walorów turystyczno-krajobrazowych gminy, szczególnie rejonów: nadzalewowego, dolin – Pasłęki, Banówki i Omazy, których wykorzystanie stworzyć powinno dodatkowe źródła dochodów dla ludności;
 - działania na rzecz promocji zasobów przestrzennych gminy w celu pozyskania inwestorów tworzących nowe miejsca pracy na wsi;
 - podjęcie działań organizacyjnych nakierowanych na realizację możliwości korzystania z różnego rodzaju funduszy pomocowych, co przy stosunkowo niewielkim dopływie kapitału może stać się znaczącym impulsem aktywizującym gospodarcze przedsięwzięcia na obszarze gminy;

2) Kierunki polityki przestrzennej w Strefie Nadzalewowej (1) m.in:

a) W części wschodniej strefy:

- wspieranie rozwoju agro- i ekoturystyki zwłaszcza w północno-wschodniej i południowo-zachodniej części obszaru;
- stopniowa rewaloryzacja i porządkowanie zniszczonych i zdegradowanych zabytkowych założeń dworsko-parkowych i układów ruralistycznych (Ułowo, Klejnowo, Rusy, Zgoda);

b) W części przybrzeżnej strefy:

- rewaloryzacja zespołu pałacowego w Różańcu;
- przeprowadzenie i zagospodarowanie szlaku turystycznego pieszo-rowerowego z Fromborka do Nowej Pasłęki i dalej do Gronowa;

c) Dla obszaru wsi Nowa Pasłęka, Stara Pasłęka, Ujście:

- tworzenie warunków dla rozwoju ośrodka obsługi turystyki morskiej i żeglarstwa poprzez umożliwienie budowy mariny i zespołu hotelowo-usługowego w Nowej Pasłęce, oraz porządkowanie i estetyzację całej miejscowości;

3) Kierunki polityki przestrzennej w Strefie Południowo-Zachodniej (2):

- ochrona krajobrazu doliny Baudy;

4) Kierunki polityki przestrzennej w Strefie Podmiejsko-Przygranicznej (3):

a) Na terenach wzdłuż drogi o nr ew. 54:

- tworzenie dogodnych warunków prawnych, ekonomicznych i infrastrukturalnych dla rozwoju funkcji produkcyjno-komercyjnych, osadniczych oraz obsługi ruchu granicznego w paśmie Braniewo – Młotecznno – Rodowo – Gronowo w miejscach zaznaczonych na

załączniku nr 4; optymalne wykorzystanie w tym celu gruntów dawnych PGR o relatywnie gorszej klasie bonitacyjnej oraz urządzeń ich baz gospodarczych;

- b) Tereny położone na wschód od miasta Braniewa, wzdłuż drogi Braniewo-Maciejewo ustala się:
 - rewaloryzację zespołu dworsko-parkowego w Świętochowie oraz zabytkowego układu ruralistycznego w Bobrowcu;
 - c) Teren na zachód od miejscowości Braniewo:
 - tworzenie dogodnych warunków prawnych, ekonomicznych i infrastrukturalnych dla rozwoju struktury miasta Braniewa w kierunku zachodnim na gruntach wsi Podgórze oraz rozwoju funkcji komercyjnych w rejonie wsi Stępień;
 - d) Tereny we wschodniej części strefy:
 - utrzymanie dotychczasowych form rolniczego zagospodarowania przy radykalnym ograniczaniu lokalizacji nowej zabudowy; w uzasadnionych przypadkach możliwa jest realizacja nowego siedliska, bądź obiektu turystycznego.
- 5) Kierunki polityki przestrzennej w Strefie Ekosystemu Pasłęki (4):
- zachowuje się istniejące zainwestowanie;
 - realizację nowych siedlisk rolniczych, bądź obiektów turystycznych dopuszcza się pod warunkiem zharmonizowania ich z krajobrazem;
- 6) Kierunki Polityki przestrzennej w Strefie Szylen (5)
- e) Tereny przy drodze powiatowej nr 1387Ni 1385N oraz tereny byłego PGR Szyleny:
 - tworzenie dogodnych warunków prawnych i infrastrukturalnych dla rozwoju funkcji osadniczych oraz środowiska obsługi południowej części gminy we wsi Szyleny w miejscach wskazanych na załączniku nr 4;
 - f) Tereny ekosystemów leśnych wzdłuż rzeki Biebrzy:
 - ochrona krajobrazu w rejonie doliny Biebrzy;
 - preferencje dla ekorołnictwa i agroturystyki;
 - g) Tereny w południowej części strefy.
 - w przypadku budowy ferm wiatrowych, realizacja przedsięwzięcia musi zostać poprzedzona przeprowadzeniem wnikliwych analiz określających wpływ elektrowni wiatrowych na:
 - walory krajobrazowe, obiekty objęte ochroną konserwatorską;
 - wprowadza się nakaz opracowania studium krajobrazowego na etapie poprzedzającym opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów lokalizacji elektrowni wiatrowych.
- 7) Kierunki polityki przestrzennej w Strefie Lipowiny (6):
- h) Tereny wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 507:
 - rewaloryzacja zespołu dworsko-parkowego w Lipowinie oraz układu ruralistycznego w Zakrzewcu;
 - i) Pozostałe tereny w strefie:

- utrzymanie dotychczasowych form rolniczego zagospodarowania przy radykalnym ograniczaniu lokalizacji nowej zabudowy; w uzasadnionych przypadkach możliwa jest realizacja nowego siedliska, bądź obiektu turystycznego;
- rewaloryzacja i estetyzacja wsi Gronówko z możliwością uzupełnień zabudowy w ramach struktury wsi;
- rewaloryzacja zabytkowej wsi Mikołajewo.

8) Kierunki polityki przestrzennej w Strefie Ekosystemu Banówki (7):

- tworzenie warunków dla rozwoju punktowych obiektów obsługi szlaków turystycznych oraz eko i agroturystyki;
- realizację nowych siedlisk rolniczych, bądź obiektów turystycznych dopuszcza się pod warunkiem zharmonizowania ich z krajobrazem.

9). Kierunki polityki przestrzennej w Strefie Przygranicznej – Wschodniej (8):

j) Tereny przy granicy państwa w okolicach drogi krajowej nr 22:

- rozwój funkcji osadniczych w miejscowości Grzechotki.

k) Tereny wsi Żelazna Góra i najbliższego sąsiedztwa:

- rewaloryzacja i estetyzacja zabytkowej struktury wsi Żelazna Góra.

l) Pozostałe tereny strefy:

- utrzymanie dotychczasowych form rolniczego zagospodarowania przy radykalnym ograniczaniu lokalizacji nowej zabudowy na terenach otwartych;
- uwarunkowany rozwój wsi Pęciszewo, w której mogą pojawić się również funkcje pozarolnicze;
- rewaloryzacja historycznych układów wiejskich Pęciszewa, Krzewna, Krasnolipia;
- tworzenie warunków dla rozwoju agroturystyki.

2. Kierunki rozwoju

Tereny oznaczone kolorem ciemnobrązowym dla wsi: Stara Pasłęka, Nowa Pasłęka, Klejnowo, Klejnowko, Ułowo, Stępień, Zawierz, Grabina, Bemowizna, Brzeszczyny, Szyleny, Zakrzewiec, Maciejewo, Bobrowiec, Świętochowo, Rogity, Młoteczno, Rodowo, Zgoda, Gronowo, Pęciszewo, Grzechotki, Żelazna Góra, Krzewno, Gronówko, Lipowina, Wola Lipowska, Mikołajewo, Krasnolipie, Jarocin stanowią tereny zwartej zabudowy wsi.

a) Strefa zabudowy miejscowości (zaznaczona na załączniku nr 4 pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego gminy Braniewo” kolorem ciemnobrązowym):

- nowo powstająca zabudowa powinna formą wyrazem architektonicznym, wielkością oraz układem przestrzennym nawiązywać do historycznego układu zabudowy wsi;
- szczególnej ochronie podlegają układy zabudowy wsi zgodnie z wyznaczonymi strefami ochrony konserwatorskiej na załączniku nr 4 pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego gminy Braniewo”.

b) Strefa rozwoju zabudowy. Strefa o przeważającej funkcji mieszkaniowej z dopuszczeniem usług dla mieszkańców i nieuciążliwej działalności gospodarczej (zaznaczona na załączniku nr 4 pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego gminy Braniewo” kolorem jasnobrązowym):

- zachowuje się istniejącą zabudowę i istniejące podziały geodezyjne. Nowa zabudowa w postaci zespołów zabudowy o cechach architektury nawiązujących do regionalnych wzorców (wielkość działki/skala zabudowy/kubatura/detale);

α) Strefa zabudowy rozproszonej – zlokalizowana na pozostałym obszarze gminy, dla których nie ustalono innych ograniczeń zabudowy (np. tereny leśne, lokalizacja elektrowni wiatrowych, itp.), dla której:

- dopuszcza się wprowadzenie zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy o podatku rolnym (Dz. U. Nr 52 poz. 268 z 1984 r. ze zm.);
- dopuszcza się wprowadzenie pozostałej zabudowy w postaci zwartych zespołów lub zagród jako samodzielnych osiedli przeznaczonych na cele zabudowy mieszkaniowej lub rekreacji indywidualnej - przed podjęciem uchwały o przystąpieniu do wykonania planu lub zmiany planu miejscowego inwestor zobowiązany jest do przygotowania koncepcji urbanistycznej oraz koncepcji zaopatrzenia w poszczególne media wraz z niezbędnymi uzgodnieniami;

1) Ustalenia szczegółowe - rozwój funkcji turystycznych.

a) Obecny rozwój funkcji turystycznej gminy Braniewo jest ograniczony z uwagi na brak odpowiedniej infrastruktury turystycznej.

b) Turystyczny rozwój obszaru gminy powinien następować na bazie lokalnych zasobów środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem zasad ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

c) Zaleca się zróżnicowane formy rekreacji uzależnione od podatności przestrzeni na antropopresję: tereny zabudowy rekreacji indywidualnej, tereny zabudowy pensjonatowej (z możliwością pobytu stałego obsługi i właściciela), przestrzenie publiczne, kemping, pole namiotowe, tereny aktywnej rekreacji, obiekty obsługi turystów, tereny zieleni.

d) Dopuszcza się wprowadzenie w strefie 1 na obszarach rolnych gminy Braniewo form usług związanych z turystyką i rekreacją (z wyłączeniem podziału na pojedyncze małe działki rekreacji indywidualnej).

e) Możliwe jest lokalizowanie obiektów i obszarów o funkcji turystycznej i rekreacji indywidualnej w ramach istniejących zagród rolniczych i agroturystycznych (maksymalnie 3 budynków rekreacji indywidualnej) oraz na wyznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego kompleksach takiej zabudowy z koniecznością wykonania odpowiedniej infrastruktury technicznej.

f) Przewiduje się rozwój turystyki kwalifikowanej na bazie wód płynących i stojących. Zakłada się, że centrum podstawowych usług turystycznych na obszarze strefy będzie spełniać wieś Nowa Pasłęka i Stara Pasłęka. Rozwój funkcji rekreacji indywidualnej następować będzie głównie w rejonie w/w wsi.

g) W związku z powyższym:

- zaleca się utworzenie w rejonie w/w pola namiotowego lub kempingu;

- zaleca się przebudowę, remont drogi powiatowej Nr 1377N i 1379N w celu promowania walorów turystycznych Gminy Braniewo.

a) Przystanie wodne i kąpieliska:

- w celu zapewnienia obsługi ruchu turystycznego zgodnie z kierunkami rozwoju szlaków wodnych projektuje się przystanie i stacje wodne nad Zalewem Wiślanym.

b) Biwaki i pola namiotowe:

- dopuszcza się wprowadzenie pól namiotowych i biwakowych w ramach potrzeby w ośrodkach agroturystycznych w strefie 1.

c) Szlaki oraz trasy rowerowe:

- przez teren gminy Braniewo przebiegają:
 - Transgraniczny Szlak Rowerowy R64;
 - Międzynarodowy Szlak Rowerowy R1;
 - Szlak Rowerowy Polski Wschodniej;
 - Szlak Kopernikowski;
- przez obszar gminy projektowane są ponadregionalne trasy rowerowe: Trasa Nadmorska i Szlak Bociani;
- należy stworzyć system komunikacji rowerowej rangi międzyregionalnej i regionalnej, w skład którego winny wejść projektowane na obszarze gminy ścieżki rowerowe:
 - Elbląg – Frombork – Pogórze – Braniewo;
 - Braniewo – przejście graniczne w Gronowie – Obwód Kaliningradzki;
 - Braniewo – Zawierz – Chruściel – Płoskinia – Olsztyn;
 - Braniewo – Świętochowo – Lipowina – Pieniężno – Olsztyn.
- wskazane jest do wykorzystania na potrzeby ścieżek rowerowych i szlaków pieszej turystyki dróg polnych i gminnych o małej intensywności ruchu predysponowanych do tego celu ze względu na wartości krajobrazowe;
- należy skoordynować działania z gminami sąsiednimi, w celu wytyczenia oznakowania, oraz ulepszenia nawierzchni projektowanych tras pieszo – rowerowych;
- zaleca się odpowiednie oznakowanie zabytków dziedzictwa kulturowego, pomników przyrody, punktów widokowych oraz miejsc o szczególnej wartości krajobrazowej, przyrodniczej i architektonicznej, wprowadzenie na szlakach nowych punktów widokowych i stanowisk obserwacyjnych.

2) Kierunki rozwoju dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów

- a) Nową zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, zabudowę pensjonatową, apartamentową, zabudowę zagrodową i agroturystyczną, zabudowę rekreacji indywidualnej i rzemieślniczą, należy realizować maksymalnie jako budynki dwukondygnacyjne z drugą kondygnacją w poddaszu użytkowym, w oparciu o dachy dwuspadowe dla głównej połaci dachowej i kąt nachylenia połaci dachowych zawarty w przedziale 30-45⁰ przy wykorzystaniu naturalnego pokrycia dachu lub blachodachówki w kolorze naturalnej ceglastej czerwieni lub brązu.
- b) Realizację zabudowy, gospodarczej, produkcyjnej, usługowej w tym również hotelowej należy realizować maksymalnie w oparciu o dachy dwuspadowe dla głównej połaci dachowej przy

wykorzystaniu naturalnego pokrycia dachu lub blachodachówki w kolorze naturalnej ceglastej czerwieni lub brązu.

Szczegółowe parametry zabudowy należy określić na etapie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

- c) Nową zabudowę mieszkaniową wielorodzinną należy realizować maksymalnie jako budynki trzykondygnacyjne, w oparciu o dachy dwuspadowe dla głównej połaci dachowej i kąt nachylenia połaci dachowych zawarty w przedziale $25-45^0$ przy wykorzystaniu naturalnego pokrycia dachu lub blachodachówki w kolorze naturalnej ceglastej czerwieni lub brązu.

3.2. Ogólne zasady gospodarowania przestrzenią.

- 1) Za wiodącą funkcję w obrębie obszarów chronionych należy uznać funkcję ochrony wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, szczególnie ochrony różnorodności siedliskowej i gatunkowej; za towarzyszącą - funkcję osłony ekologicznej dla ekosystemów wodnych.
- 2) Ograniczenia dla swobodnej gospodarki przestrzennej obowiązujące na obszarach chronionych należy traktować jako korzystną prawną barierę przed substandardowym gospodarowaniem, będącym przyczyną nieładu w przestrzeni.
- 3) Jako zasadnicze wyznaczniki standardów w gospodarce przestrzennej na obszarach chronionych należy przyjąć:
 - realizację przedsięwzięć z uwzględnieniem ochrony krajobrazu, jako całości i jego poszczególnych elementów, w tym szczególnie zadrzewień, wewnątrz krajobrazowych, osi widokowych i harmonijnej zabudowy oraz dziedzictwa kulturowego;

4. Kierunki polityki przestrzennej dotyczące środowiska kulturowego

- 1) Sposób ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Braniewo określono w postaci stref ochrony konserwatorskiej: A - pełnej ochrony konserwatorskiej, B – pośredniej ochrony konserwatorskiej, W – bezpośredniej ochrony archeologicznej, OW – pośredniej ochrony konserwatorskiej, K – ochrony krajobrazu kulturowego. Ponadto wskazano stanowiska archeologiczne znajdujące się w ewidencji AZP - Archeologiczne Zdjęcie Polski, obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz widniejące w ewidencji zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- a) Strefa A – pełnej ochrony konserwatorskiej. Wprowadza się strefę A ochrony konserwatorskiej w obrębie wsi: Rogity, Rudłowo, Gronowo, Pęciszewo, Lipowina, Gronówko, Żelazna Góra oraz przy obiektach i zespołach wpisanych do rejestru zabytków. Znajdują się tu obiekty i obszary szczególnie wartościowe o dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej, które wskazuje się do bezwzględного zachowania. W obrębie strefy należy uzyskiwać pozwolenia konserwatorskie w formie decyzji administracyjnej poprzedzone wytycznymi konserwatorskimi.

Działania konserwatorskie w obrębie strefy A obejmują m.in.:

- nie dopuszcza się stosowania blachodachówki oraz sidingu;
- dla nowej zabudowy przy zachowaniu tradycyjnych form architektonicznych i odpowiednich gabarytów przewiduje się użycie naturalnych materiałów budowlanych (cegła, kamień, drewno, dachówka ceramiczna czerwona, łupek, gont drewniany, strzecha trzcinowa);
- zachowanie historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowanie dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wewnątrz ruralistycznych i kompozycji zieleni;

- utrzymanie zachowanych głównych elementów układu przestrzennego oraz dążenie do usunięcia elementów uznanych za dysharmonizujące założenie historyczne;
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej zabudowy w zakresie sytuacji, skali, bryły, oraz nawiązania formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej;
- obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich;
- wszelkie zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym wymagają uzgodnienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

b) Strefa B – pośredniej ochrony konserwatorskiej – Wprowadza się strefę B ochrony konserwatorskiej w obrębie wsi: Maciejewo, w sąsiedztwie byłego PGR Młotecznno, Podleśne, Nowa Pasłęka, Rogity, Świętochowo, Lipowina, Krzewno. Strefa B obejmuje ochronę układu przestrzennego o wyróżniających się wartościach kulturowo – krajobrazowych. Obowiązuje zachowanie charakteru i skali zabudowy z możliwością wprowadzania nowych elementów z zachowaniem tradycyjnych form oraz kontynuacji istniejącego układu.

Wymogiem jest tu rygor w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali zabudowy.

W obrębie strefy należy konsultować i uzgadniać ze służbami konserwatorskimi działania inwestycyjne w zakresie:

- wprowadzania nowych rozwiązań komunikacyjnych i modernizacji istniejących;
- budowy nowych obiektów kubaturowych;
- możliwości lokalizacji nowej zabudowy uzupełniającej;
- przebudowy, rozbudowy, remontów, a także zmian funkcji budynków.

Obowiązuje ochrona historycznego układu ruralistycznego, która obejmuje:

- układ dróg i ulic wiejskich;
- gęstość rozlokowania siedlisk;
- kompozycję siedlisk;
- charakter i skalę zabudowy.

Obowiązują następujące zasady zagospodarowania:

- nie dopuszcza się stosowania blacho dachówki oraz sidingu;
- dla nowej zabudowy przy zachowaniu tradycyjnych form architektonicznych i odpowiednich gabarytów przewiduje się użycie naturalnych materiałów budowlanych (cegła, kamień, drewno, dachówka ceramiczna czerwona, łupek, gont drewniany, strzecha trzciniowa);
- zakaz lokalizacji inwestycji nie wkomponowanych w układ ruralistyczny, w tym zakaz stosowania agresywnych form przestrzennych;
- linie rozgraniczające dróg i ulic wymagają indywidualnego ustalenia;
- zachowanie historycznej linii zabudowy, ewentualnie nawiązanie do niej;
- nowa zabudowa wymaga dostosowania do w/w warunków.

c) Strefa W – bezpośredniej ochrony archeologicznej - Na terenie gminy Braniewo zlokalizowano dwa stanowiska objęte ścisłą ochroną archeologiczną.

W strefie ochrony archeologicznej „W”:

- w strefie „W”, dla wszystkich inwestycji w niej zlokalizowanych obowiązuje zakaz

wykonywania jakichkolwiek prac ziemnych i budowlanych bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który każdorazowo określi inwestorowi, w wydanym pozwoleniu, zakres niezbędnych do wykonania archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających proces zainwestowania terenu;

- w przypadku natrafienia na relikty archeologiczne prace winny być wstrzymane, a teren udostępniony do badań archeologicznych;
- wszelkie prace ziemne wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który określi szczegółowe warunki prowadzenia robót (np. wyprzedzające badania archeologiczne lub nadzór archeologa przy wykopach);
- zakazuje się działalności budowlanej bez zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, dopuszcza się ograniczoną działalność inwestycyjną.

d) Strefa OW – pośredniej ochrony archeologicznej.

- w strefie „OW”, dla wszystkich inwestycji w niej lokalizowanych oraz inwestycji planowanych w ich bezpośrednim sąsiedztwie, prace ziemne należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym w zakresie uzgodnionym z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

e) Stefa K – ochrony krajobrazu kulturowego.

- obowiązuje ochrona charakterystycznych cech krajobrazu urządzonego i naturalnego o walorach kulturowych, która obejmuje między innymi: zadrzewienia wzdłuż rowów i dróg, inne charakterystyczne elementy rzeźby terenu tj.: wody otwarte, systemy kanałów melioracyjnych, historyczny układ dróg, rozłogów pól, tradycyjne cechy zabudowy, panoramy, punkty, osie, otwarcia widokowe;
- zakazuje się wprowadzania elementów dysharmonizujących w stosunku do wyżej wymienionych cech krajobrazu;
- zakazuje się zmiany rzeźby terenu, przy czym dopuszcza się nieznaczne niwelacje w zakresie niezbędnym dla wykorzystania terenów;
- obowiązuje opinowanie projektów inwestycji przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w zakresie jak wyżej.

f) Ustala się obowiązek objęcia ochroną założenia cmentarne oraz pozostałości po nich wraz z zielenią wysoką - uporządkować, uczynić i objąć ochroną zachowane ogrodzenia, nagrobki i drzewostan.

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY BRANIEWO

3.1. RYS HISTORYCZNY

Pierwsze ślady działalności człowieka na terenach należących obecnie do gminy Braniewo pochodzą z późnego neolitu (III/II tysiąclecie p.n.e.) i wiążą się ze stałym osadnictwem ludności kultury rzucewskiej w Bemowiznie, Gronowie, Grądkowie, Klejnowie i Rusinach. Pod koniec epoki brązu

(ok. 600 r. p.n.e.) następuje zanikanie na tych obszarach kultury łużyckiej (grupy mazursko-warمیńskiej). Z końcowego okresu epoki brązu oraz z wczesnej epoki żelaza pochodzą osady i ślady osadnicze kultury kurhanów zachodniobałtyjskich (VI-I w. p.n.e.) w Młotecznie, Józefowie, Stępnio, Zawierzu, Rusinach, Zgodzie, Różańcu, Podgórzu, Klejnowie i Klejnowku. Z kulturą tą wiąże się przybyłych z dorzecza górnego Dniepru Prusów. W okresie wpływów rzymskich w rejonie Elbląg-Pasłęk-Tolkarnicko istnieją osady powiązane z kulturą wielbarską. Zalicza się do nich osadę i cmentarzysko w Garbinie. Gęstsze osadnictwo pojawia się we wczesnym średniowieczu wraz z ponownym napływem ludności zachodniobałtyjskiej. Z tym okresem wiąże się osady w Bemowiznie, Klejnowie, Klejnowku, Podgórzu, Świętochowie i Garbinie oraz cmentarzyska w Podgórzu i Młotecznie. Nazwa Bruzi (Prusowie) została pierwszy raz wymieniona we wschodniofrankońskim dokumencie tzw. Geografie Bawarskim (ok. 845 r.). Z końca IX w. pochodzi opis plemion pruskich (Aestiów) zamieszkujących tereny wokół Truso, przedstawiony przez żeglarza anglosaskiego Wulfstana i zamieszczony w „Chorografii” Orozjusza. W tym czasie Prusowie utrzymywali poprzez Truso stosunki handlowe z Normanami, a z ich pośrednictwem z tak odległymi regionami jak Nadrenia i Bizancjum. Prusowie nie mieli jednolitej organizacji państwowej tworząc związki plemienne. Plemię Warmów zasiedlało tereny rozciągające się od wschodniego wybrzeża Zalewu Wiślanego w kierunku Lidzbarka Warmińskiego i Olsztyna.

Próby podboju Prus przez Duńczyków, Rusinów i państwo piastowskie nie powiodły się. Bez sukcesów prowadzone były także misje chrystianizacyjne (śmierć św. Wojciecha w 997 r. i św. Brunona z Kwerfurtu w 1009 r.). Około 1210 na czele misji pruskiej stanął mnich cysterski z Oliwy Chrystian. W 1215 lub 1216 otrzymał z rąk papieża Innocentego III sakrę biskupią jako biskup całych Prus. W 1243 legat papieski Wilhelm z Modeny podzielił biskupstwo pruskie na cztery podporządkowane arcybiskupstwu rzymskiemu diecezje: chełmińską, pomezzańską, warmińską oraz sambijską.

Po nadaniu przez Konrada Mazowieckiego ziemi chełmińskiej i michałowskiej Zakonowi Krzyżackiemu w 1228 r. nastąpił, mimo powstań plemion pruskich z lat 1242-53, 1260-74 (Warmom przewodził wódz Glape), szybki podbój całych Prus. W 1238 r. Krzyżacy zdobyli pruski gród Bałga. Od 1250 r. Bałga była siedzibą komturii, która rozciągała się pasem na połud-niowy wschód, sięgając do Pizy i Ełku. Komturowie Bałgi pełnili także funkcję wójta Natangii. Około 1240 r. zdobyty został pruski gród *Brusebergue*, na miejscu którego Krzyżacy zbudowali własny. Od 1250 do 1340 r. miał tu swoją siedzibę biskup warmiński. W latach od 1251 do 1274 dokonano podziału terenów biskupstwa warmińskiego na podlegające biskupowi władztwo świeckie (1/3 obszaru biskupstwa) oraz stanowiące pozostałe 2/3 powierzchni tereny należące do zakonu krzyżackiego.

Po powołaniu w 1260 r. warmińskiej kapituły katedralnej wydzielono jej 1/3 obszaru dominium biskupiego. Władztwa biskupie i kapitulne zostały ostatecznie rozgraniczone w 1346 r. W wyniku tego podziału okolice Braniewa znalazły się pod zarządem biskupim. Dobra biskupie były podzielone na 7 komornictw. Zarząd jednego z nich miał siedzibę w Braniewie. Granice komornictw pokrywały się często z przebiegiem dawnych pruskich rozgraniczeń między jednostkami osadniczymi. Na obszarze, który nie został wzięty pod bezpośredni zarząd biskupi w postaci alodialnych folwarków, prowadzono politykę nadawania istniejącym wsiom prawa chełmińskiego lub też lokowania na tym prawie nowych wsi kmiecych. Pozostawiono też niewielkie posiadłości wolnej ludności pruskiej. Oprócz tego dokonywano dużych przeszło stułanowych nadań dla osób powiązanych z kurią biskupią. Beneficjenci tych nadań lokowali tam wsie czynszowe, a z części ziemi wydzielali folwarki alodialne. Wsie składały się z dużych 2-4-łanowych gospodarstwa.

Posiadłości biskupstwa warmińskiego tworzyły zwarty kompleks terytorialny. Doprowadziło to do uzyskania przez biskupstwo znacznej niezależności od Krzyżaków, mimo że formalnie nie istniało wówczas odrębne władztwo terytorialne biskupstwa, które ukonstytuowało się dopiero w wyniku wojny trzynastoletniej jako podległe Polsce księstwo biskupie.

Północno-wschodnia, przygraniczna część obszaru współczesnej gminy znalazła się w granicach wójtostwa natangijskiego, którego administracja po r. 1308 związana była z urzędem komtura bałgijskiego. Komturowi podlegał urząd leśny w Żelaznej Górze i komornictwo w Pielach. W 1308 r. lokowana została Żelazna Góra (*Eisenberg*), a później powstały m.in. *Grunau* (Gronowo), *Alt Passarge* (Stara Pasłęka), *Lindenau* (Lipowina), *Waltersdorf* (Pęciszewo), *Grunenfeld* (Gronówko), *Vorderwalde* (Podleśne), *Rehfeld* (Grzechotki), *Rödersdorf* (Grzędowo), *Herzogswalde* (Jarocin), *Schönlinde* (Krasnolipie). Na tym obszarze przeważały folwarki krzyżackie i czynszowe wsie kmiece, jednak w XV i w początkach XVI w. część posiadłości zakonnych została zastawiona i sprzedana rycerstwu.

Powstanie stanów pruskich w 1454 r. zostało natychmiast poparte na Warmii przez Braniewo i część rycerstwa. Polska wspierając powstanie przystąpiła do wojny z zakonem krzyżackim i ogłosiła inkorporację Prus. W trakcie wojny trzynastoletniej nie udało się opanować całych Prus i II pokój toruński z 1466 r. dokonał ich podziału na część wcieloną do Korony Królestwa Polskiego (Prusy Królewskie) oraz pozostającą w rękach Krzyżaków jako polskie lenno. Warmia znalazła się w Prusach Królewskich, a biskup warmiński został przewodniczącym stanów pruskich. Zależność księstwa biskupiego od Polski była podważana co doprowadziło do tzw. wojny popiej. Po pokonaniu wojsk biskupich i krzyżackich zawarto w 1479 r. w Piotrkowie układ, w którym została potwierdzona inkorporacja Warmii do Polski i ustalono, że kapituła warmińska przy wyborze biskupa będzie brała pod uwagę wskazania króla. W 1512 r. w drugim układzie piotrkowskim wprowadzono zapis o

wyborze biskupa spośród czterech kanoników przedstawionych królowi przez kapitułę. W późniejszym okresie król uzyskał pełną kontrolę nad nominacjami biskupów warmińskich.

Jeszcze na początku XV w., mimo strat poniesionych w powstaniach pruskich, większość mieszkańców wsi w Prusach stanowiła ludność autochtoniczna, wśród której występowało także rycerstwo. Katastrofalne dla populacji Prusów były wojny krzyżacko-polskie z XV i początków XVI w. Miasta i wsie były niszczone podczas wojen z zakonem krzyżackim z 1409-11 r., z 1414 r., z 1422 r., z lat 1454-66 (13-letniej), „wojny kleszej” z 1478-79 r., wojny z 1519-21 r. Spustoszenia dokonane na Warmii przez wojska krzyżackie w czasie wojny z Polską w latach 1519-21 były tak wielkie, że po wojnie zasiedlona była mniej niż połowa gruntów uprawnych. Ubytki ludności były zastępowane osadnikami z Niemiec i Mazowsza. Język pruski przetrwał w Sambii do XVII w. O polonizacji Warmii świadczy to, że w XVI w. w parafiach ewangelickich w Gronowie i Starej Pasłęce kazania tłumaczone były na język polski.

Po ponad stuletnim okresie pokoju kolejne zniszczenia przyniosły wojny szwedzkie w latach 1626-35, 1655-60 i 1701-1709 oraz wojna siedmioletnia (1756-63). Kolosalne straty w ludziach przyniosła dżuma z lat 1708-11.

Pierwszy rozbiór Polski w 1772 r. oznaczał inkorporację Warmii wraz z resztą Prus Królewskich, oprócz Gdańska, do Królestwa Pruskiego. Biskup utracił władzę terytorialną, a dobra uległy sekularyzacji. Z północnej części dominium utworzono powiat braniewski podporządkowany departamentowi królewieskiemu. Natomiast tereny północno-wschodnie należące dawniej do Prus Książęcych które wchodziły w skład powiatu bałgijskiego, w okręgu natangijskim (z siedzibą w Bartoszycach), w XVIII w. znalazły się w landraturze pokarmińskiej (Brandenburg). W wyniku reformy administracyjnej z r. 1818 teren ten objęty został granicami nowoutworzonego powiatu Cynty (Zinten), a w r. 1819 wszedł w skład powiatu świętomiejskiego (Heiligenbeil), należącego do regencji królewieskiej.

W początkach XIX w. przeprowadzono w Prusach wielkie reformy agrarne. W 1807 r. zniesiono poddaństwo chłopów, a w roku 1811 został wydany edykt uwłaszczeniowy. Po rozbiorach zmieniła się też sytuacja protestantów na Warmii. Na protestantów przed 1772 r. nałożone były poważne ograniczenia, m.in. nie mogli przebywać na jej terenie dłużej niż rok. Aby ominąć ten przepis wyjeżdżano co roku na jeden dzień do leżących już w Prusach Książęcych Cynt (Zinten), które jeszcze do XX w. nazywano żartobliwie Ausland (zagranica). Dopiero po r. 1772. rozwinęła się protestancka kościelna struktura organizacyjna. Powstały parafie przeznaczone głównie dla wojska i urzędników pruskich. Podlegały one superintendenturze w Świętomiejsku (Święta Siekierka, *Heiligenbeil*). W 1893 r. utworzono superintendenturę w Braniewie.

Kampanie napoleońskie z roku 1807 oraz 1813 ponownie oznaczały straty i zniszczenia dla Warmii. Potem nastąpił prawie 150-letni okres, podczas którego północna Warmia nie została dotknięta żadnymi działaniami wojennymi. W 1852 r. Braniewo zostało połączone linią kolejową z Elblągiem. Linia ta była częścią budowanej przez Pruskie koleje Wschodnie (*Preußische Ostbahn*) magistrali Berlin-Królewiec. Dzięki tej linii powiat braniewski został połączony z ogólnoeuropejską siecią kolejową.

I wojna światowa nie dotknęła bezpośrednio północnej Warmii, natomiast II wojna światowa ściągnęła na Warmię klęskę niemal apokaliptyczną. Pod koniec stycznia 1945 r. w wyniku wschodniopruskiej ofensywy Armii Czerwonej główne siły niemieckiej 4 Armii (około 20 dywizji) zostały zamknięte w kotle wyznaczonym w przybliżeniu przez miejscowości Braniewo – Orneta - Dobrze Miasto – Bisztynek – Sępólno – Frydląd – Pokarmin. W lutym i marcu 1945 trwały zacięte walki obronne 4 Armii broniącej dostępu do portu w Bałdze, z którego ewakuowano wojsko oraz ludność cywilną. Między 13 i 22 marca 1945 r. wojska 3. Frontu Białoruskiego przeprowadziły tzw. operację braniewską, w której zostały zlikwidowane pozostałości 4. Armii zgromadzone w kotle (*Heiligenbeiler Kessel*) wokół Świętej Siekierki (Mamonowa). Końcowe miesiące wojny spowodowały katastrofalne zniszczenia – szkody poniesione przez osady wiejskie sięgały tu niekiedy nawet 80%. Olbrzymie były straty wśród dzieł sztuki. Zniszczeniu uległ bogaty wystrój uszkodzonych kościołów w Pęciszewie, Żelaznej Górze, Gronowie i Lipowinie. Zrujnowany został pałac w Gronówku, a także wyposażenie pałacu w Lipowinie.

W połowie 1945 roku polskie władze przejęły terytorium powiatu braniewskiego. W styczniu 1946 r. w wyniku regulacji granicy z obwodem kaliningradzkim do powiatu przyłączono Żelazną Górę, Rogity i część Woli Lipowskiej. W kwietniu 1947 r. powołano Zarząd Gminy Pasaria (Nowa Pasłęka) – taka była ówczesna nazwa gminy Braniewo – a pierwszym wójtem został w listopadzie 1947 r. Roman Bukowski. W 1954 roku w wyniku reformy administracyjnej nastąpiła likwidacja gmin, a najniższym szczeblem administracji stały się gromady. Na obszarze gminy Braniewo utworzono trzy gromady: w Braniewie, Rogitach i Szylenach. W styczniu 1973 r. w wyniku następnej reorganizacji podziału administracyjnego ponownie utworzono gminę Braniewo. W ostatnich latach rozpoczęto na terenie gminy poszukiwania gazu łupkowego, co może zapoczątkować jej przyspieszony rozwój gospodarczy.

3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY BRANIEWO

3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU¹

Miejscowość	Obiekt	Nr Rejestru	Data Wpisu	Decyzja
GRONOWO	KOŚCIÓŁ - RUINA WRAZ Z CMENTARZEM	A-1945	16.10.1967	N
KLEJNÓWKO	FOLWARK I PARK	A-1640	8.03.1986	
LIPOWINA	PAŁAC Z PARKIEM KRAJOBRAZOWYM	A-1020	7.07.1968	
LIPOWINA	BUDYNEK MIESZKALNY - PRZYPALACOWY	A-1178	28.04.1969	
NOWA PASŁĘKA	KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. MATKI BOSKIEJ MIŁOSIERDZIA	A-3574	6.10.1993	PSOZ/VIII/1674/93
PĘCISZEWO	RUINA KOŚCIOŁA Z UKŁADEM PRZESTRZENNYM CMENTARZA I ZIELENIĄ	A-3822	18.05.1995	PSOZ/VIII/910/95
PODLEŚNE	DWÓR	A-2438	24.08.1988	
RÓŻANIEC	ZESPÓŁ DWORSKO - PARKOWY Z FOLWARKIEM	A-4275	29.12.2003	WUOZ-5038-IZN- 265/2003
RUDŁOWO	SPICHLERZ W ZESPOLE DWORSKIM	A-645	9.12.1996	PSOZ/V/2433/96
RUDŁOWO	PAŁAC WRAZ Z OTACZAJĄCYM ZAŁOŻENIEM PARKOWYM	A-4196	11.12.2000	SOZ.IZN- 5340/366/2000
ŚWIĘTOCHOWO	ZAŁOŻENIE DWORSKO- PARKOWE	A-3056	14.08.1990	WGP-534/123/90
ŻELAZNA GÓRA	KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. RODZINY WRAZ Z CMENTARZEM	A-655	18.10.1967	

3.2.2. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

W rejestrze zabytków archeologicznych województwa warmińsko-mazurskiego brak stanowisk z terenu gminy wiejskiej Braniewo. Istnieje jednak konieczność uwzględniania zaleceń konserwatorskich w stosunku do terenów obejmujących stanowiska wymienione w Archeologicznym Zdjęciu Polski. Karty obszarów i stanowisk udostępnione przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie.

Zabytki archeologiczne stanowią jedną z najciekawszych kategorii dziedzictwa kulturowego. W wielu przypadkach są jedynym źródłem informacji o rozwoju i charakterze osadnictwa na konkretnym

¹ Wykaz sporządzony w oparciu o dane Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

terenie. Ważna rola dziedzictwa archeologicznego została także podkreślona w zapisach „Europejskiej konwencji o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego” z La Valetta, która uznała je za *źródło zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych*. Z zapisu tego wynika konieczność umiejętnego pogodzenia dwóch podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego:

- dokładne rozpoznanie, zadokumentowanie i popularyzacja zabytków archeologicznych narażonych na zniszczenie (inwestycje, przyczyny naturalne);
- zachowanie dla przyszłych pokoleń jak największej liczby zabytków archeologicznych (możliwych do rozpoznania nowszymi metodami, zwłaszcza nieinwazyjnymi).

A. Ochrona zabytków archeologicznych

Ochrona zabytków archeologicznych jest w Polsce uregulowana przepisami *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz pakietem odpowiednich aktów wykonawczych (rozporządzeń Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i w części samorządowej) oraz określenie definicji zabytku archeologicznego i badań archeologicznych zapewniają w szczególności przepisy ww. *Ustawy*....:

art. 3, pkt. 4

zabytek archeologiczny – *zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;*

art. 3, pkt. 11

badania archeologiczne – *działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;*

art. 6, ust. 1, pkt. 3

Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

1) *zabytki archeologiczne będące, w szczególności:*

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
- b) cmentarzyskami,*
- c) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*

art. 7

Formami ochrony zabytków są:

- *wpis do rejestru zabytków;*
- *uznanie za pomnik historii;*
- *utworzenie parku kulturowego;*
- *ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.*

B. OCHRONA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

- Wymóg uzgadniania z Warmińsko-Mazurskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszystkich planów i projektów dotyczących stref ochrony archeologicznej.
- Konieczność inwentaryzacji i dokumentacji obszarów archeologicznych objętych strefami ochronnymi przed podjęciem tam prac ziemnych.
- Zakaz inwestowania na terenie stanowisk o własnej formie krajobrazowej, a także na obszarze przylegającym bezpośrednio do nich.

C. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU

Miejscowość	Obiekt	Nr Rejestru	Data Wpisu	Nr decyzji; obszar AZP	Nr stanowiska w miejscowości
MŁOTECZNO	OSADA Z WCZESNEJ EPOKI ŻELAZA	C-142	5.03.1990	KL-I-5350/3/90; 10-55/11-55	III
MŁOTECZNO	CMENTARZYSKO Z OKRESU WEDRÓWEK LUDÓW I WCZESNEGO ŚREDNIOWIECZA (VI- VII W N.E.)	C-141	5.03.1990	KL-I-5350/4/90; 10-55/11-55	III

D. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków

<i>Lp.</i>	<i>Lokalizacja</i>	<i>Funkcja obiektu</i>
<i>1</i>	<i>Klejnowo (Różaniec)</i>	<i>Osada, ślad osadnictwa, znaleziska luźne</i>
<i>2</i>	<i>Klejnowo</i>	<i>Osada, znaleziska luźne</i>

	<i>(Różaniec)</i>	
3	<i>Klejnowo (Klejnówko)</i>	<i>Osada</i>
4	<i>Klejnowo (Klejnówko)</i>	<i>Osada</i>
5	<i>Klejnowo</i>	<i>Osada</i>
6	<i>Klejnowo</i>	<i>Osady</i>
7	<i>Stępień</i>	<i>Osada</i>
8	<i>Stępień</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
9	<i>Podgórze (Cielętnik)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
10	<i>Podgórze (Cielętnik)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
11	<i>Podgórze (Cielętnik)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
12	<i>Podgórze</i>	<i>Osada, znaleziska luźne</i>
13	<i>Podgórze</i>	<i>Osady</i>
14	<i>Podgórze</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
15	<i>Podgórze</i>	<i>Osady</i>
16	<i>Podgórze</i>	<i>Osady, cmentarzysko, ślad osadnictwa</i>
17	<i>Podgórze</i>	<i>Osada</i>
18	<i>Podgórze</i>	<i>Osada</i>
19	<i>Braniewo (Józefowo)</i>	<i>Osada, znaleziska luźne</i>
20	<i>Biedkowo (Sądkowo)</i>	<i>Grodzisko</i>
21	<i>Garbina</i>	<i>Osada otwarta</i>
22	<i>Garbina</i>	<i>Osada</i>
23	<i>Garbina</i>	<i>Punkt osadniczy</i>
24	<i>Garbina</i>	<i>Punkt osadniczy</i>
25	<i>Garbina</i>	<i>Punkt osadniczy</i>
26	<i>Garbina</i>	<i>Cmentarzysko</i>
27	<i>Rusy (Zgoda)</i>	<i>Osada</i>
28	<i>Rusy (Zgoda)</i>	<i>Osada, ślad osadnictwa</i>

29	<i>Rusy</i>	<i>Osada</i>
30	<i>Rusy</i>	<i>Osada, ślad osadnictwa</i>
31	<i>Rusy</i>	<i>Osada, ślad osadnictwa</i>
32	<i>Rusy</i>	<i>Osada, ślad osadnictwa</i>
33	<i>Rusy</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
34	<i>Rusy</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
35	<i>Rusy</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
36	<i>Rusy</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
37	<i>Rusy</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
38	<i>Rusy</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
39	<i>Gronowo</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
40	<i>Gronowo</i>	<i>Ślad osadnictwa, osada</i>
41	<i>Gronowo</i>	<i>Osada, ślad osadnictwa</i>
42	<i>Rodowo</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
43	<i>Rodowo</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
44	<i>Rodowo</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
45	<i>Gronowo</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
46	<i>Gronowo</i>	<i>Ślady osadnictwa</i>
47	<i>Rodowo</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
48	<i>Rodowo</i> <i>(Młoteczno)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
49	<i>Rodowo</i> <i>(Młoteczno)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
50	<i>Rodowo</i> <i>(Młoteczno)</i>	<i>Osada</i>
51	<i>Rodowo</i> <i>(Młoteczno)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
52	<i>Świętochowo</i>	<i>Osada otwarta</i>
53	<i>Świętochowo</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
54	<i>Bobrowiec</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
55	<i>Szyleny</i>	<i>Ślady osadnictwa</i>
56	<i>Zawierz</i>	<i>Osada otwarta</i>
57	<i>Szyleny</i>	<i>Znaleziska luźne, osada otwarta</i>
58	<i>Szyleny</i>	<i>Osady otwarte, ślad osadnictwa</i>

	<i>(Bemowizna)</i>	
59	<i>Pęciszewo (Kalinowiec)</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
60	<i>Pęciszewo (Kalinowiec)</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
61	<i>Pęciszewo (Kalinowiec)</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
62	<i>Pęciszewo (Kalinowiec)</i>	<i>Ślady osadnictwa</i>
63	<i>Pęciszewo (Wilki)</i>	<i>Ślad osadnictwa, osada</i>
64	<i>Pęciszewo</i>	<i>Ślady osadnictwa</i>
65	<i>Pęciszewo</i>	<i>Ślady osadnictwa</i>
66	<i>Pęciszewo</i>	<i>Ślady osadnictwa</i>
67	<i>Grzechotki</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
68	<i>Pęciszewo (Nowe Banowo)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
69	<i>Pęciszewo (Nowe Banowo)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
70	<i>Pęciszewo (Nowe Banowo)</i>	<i>Ślady osadnictwa</i>
71	<i>Grzechotki (Różanka)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
72	<i>Grzechotki (Różanka)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
73	<i>Grzechotki (Różanka)</i>	<i>Znaleziska luźne</i>
74	<i>Wola Lipowska (Gronówko)</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
75	<i>Wola Lipowska (Lipowina)</i>	<i>Ślady osadnictwa</i>
76	<i>Zakrzewiec</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
77	<i>Zakrzewiec</i>	<i>Ślady osadnictwa</i>
78	<i>Zakrzewiec</i>	<i>Ślad osadnictwa</i>
79	<i>Wola Lipowska</i>	<i>Ślad osadnictwa, osady jednodworcze</i>

	(Grodzie)	
80	Wola Lipowska (Lipowina)	Osada jednodworcza
81	Wola Lipowska (Strubiny)	Znaleziska luźne, osada otwarta
82	Zakrzewiec (Kiersy)	Ślad osadnictwa
83	Zakrzewiec (Kiersy)	Ślad osadnictwa
84	Wola Lipowska (Goleszewo)	Kurhan
85	Wola Lipowska	Ślad osadnictwa
86	Grzechotki	Ślady osadnictwa
87	Grzechotki	Ślad osadnictwa
88	Grzechotki	Ślad osadnictwa
89	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
90	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
91	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
92	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
93	Żelazna Góra	Ślady osadnictwa
94	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
95	Żelazna Góra	Osada
96	Jarocin	Ślad osadnictwa
97	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
98	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
99	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
100	Żelazna Góra	Ślady osadnictwa
101	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
102	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
103	Żelazna Góra	Ślady osadnictwa
104	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
105	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
106	Krzewno	Ślad osadnictwa
107	Krzewno	Ślady osadnictwa

108	Żelazna Góra	Ślady osadnictwa
109	Żelazna Góra	Ślad osadnictwa
110	Krasnolipie (Grzędowo)	Ślady osadnictwa
111	Krasnolipie (Grzędowo)	Ślad osadnictwa
112	Krasnolipie (Grzędowo)	Ślad osadnictwa
113	Krasnolipie	Ślad osadnictwa
114	Szyleny (Marcinkowo)	Osada jednodworcza

E. ZABYTKI NIERUCHOME WŁĄCZONE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Ewidencja zabytków gminy Braniewo wykonana została w lipcu i sierpniu 2012 r. Po uwzględnieniu propozycji WUOZ z wykazu usunięto 22 obiekty, które utraciły cechy zabytkowe. GEZ składa się z 261 kart adresowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy.

Karty adresowe zawierają następujące informacje o obiekcie:

- 1) Nazwa
- 2) Czas powstania;
- 3) Dane adresowe;
- 4) Przynależność administracyjna
- 5) Forma ochrony;
- 6) Fotografii.
- 7) Mapka sytuacyjna

Na wpisanie do Gminnej ewidencji Zabytków na listę obiektów zasługuje zieleń zabytkowa oraz cmentarze.

OBIEKTY WŁĄCZONE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

ID	Miejscowość	Nr	Nazwa
1	Bobrowiec	1	budynek mieszkalny
2	Bobrowiec	4	budynek mieszkalny
3	Bobrowiec	9	budynek mieszkalny

4	Dąbrowa	1	leśniczówka
5	Grodzie	1	budynek gospodarczy przy dworcu
6	Grodzie	1	dworzec kolejowy
7	Gronowo	8	budynek mieszkalny
8	Gronowo	10	budynek mieszkalny
9	Gronowo	11	budynek mieszkalny
10	Gronowo	14	budynek mieszkalny
11	Gronowo	16	budynek mieszkalny
12	Gronowo	17	budynek mieszkalny
13	Gronowo	17	obora
14	Gronowo	20	budynek mieszkalny
15	Gronowo	22	budynek mieszkalny
16	Gronowo	14A	ruiny kościoła pw. Św. Filipa i Jakuba z cmentarzem
17	Grzechotki	1	budynek mieszkalny
18	Grzechotki	6	budynek mieszkalny
19	Grzechotki	7	budynek mieszkalny
20	Grzechotki	8	budynek mieszkalny
21	Grzechotki	8	stodoła ryglowa/drewniana
22	Klejnowo	3	budynek mieszkalny
23	Klejnowo	3	kapliczka
24	Klejnowo	4	budynek mieszkalny
25	Klejnowo	6	budynek mieszkalny
26	Klejnowo	9	budynek mieszkalny
27	Klejnowo	9	stodoła
28	Klejnowo	3a	kapliczka
29	Klejnowo	4b	krzyż
30	Klejnówko	8	budynek mieszkalny
31	Klejnówko		folwark i park
32	Krzewno	30	budynek mieszkalny
33	Krzewno	35	budynek mieszkalny
34	Krzewno	40	stodoła/obora
35	Krzewno	40	budynek mieszkalny
36	Krzewno	41	budynek mieszkalny
37	Krzewno	43	obora
38	Krzewno	43	budynek mieszkalny
39	Krzewno	45	stodoła
40	Krzewno	45	budynek mieszkalny
41	Krzewno	46	budynek mieszkalny
42	Krzewno	52	obora
43	Krzewno	52	budynek mieszkalny

44	Krzewno	56	budynek mieszkalny
45	Lipowina	28	budynek ryglowy
46	Lipowina	28	spichlerz
47	Lipowina	28	stajnie
48	Lipowina	28	spichlerz
49	Lipowina	28	stodoła
50	Lipowina	29	budynek przypałacowy
51	Lipowina	30	pałac
52	Maciejewo	12	budynek mieszkalny; d. dwór
53	Mikołajewo	1	obora
54	Mikołajewo	1	kapliczka
55	Mikołajewo	1	budynek mieszkalny
56	Mikołajewo	4	obora
57	Mikołajewo	4	budynek mieszkalny
58	Mikołajewo	5	obora/stodoła
59	Mikołajewo	5	krzyż
60	Mikołajewo	5	budynek mieszkalny
61	Mikołajewo	6	budynek mieszkalny
62	Mikołajewo	6	piwnica
63	Mikołajewo	6	obora
64	Mikołajewo	7	budynek mieszkalny
65	Mikołajewo	przy skrzyżowaniu	krzyż
66	Nowa Pasłęka	6	kapliczka
67	Nowa Pasłęka	9	obora
68	Nowa Pasłęka	9	budynek mieszkalny
69	Nowa Pasłęka	10	budynek mieszkalny
70	Nowa Pasłęka	11	budynek mieszkalny
71	Nowa Pasłęka	12	stodoła/obora
72	Nowa Pasłęka	12	budynek mieszkalny
73	Nowa Pasłęka	13	budynek mieszkalny (drewniany)
74	Nowa Pasłęka	14	kapliczka
75	Nowa Pasłęka	14	budynek mieszkalny
76	Nowa Pasłęka	15	budynek mieszkalny
77	Nowa Pasłęka	17	budynek mieszkalny
78	Nowa Pasłęka	18	budynek mieszkalny
79	Nowa Pasłęka	20	budynek mieszkalny
80	Nowa Pasłęka	22	kapliczka
81	Nowa Pasłęka	22	budynek mieszkalny
82	Nowa Pasłęka	25	krzyż
83	Nowa Pasłęka	26	budynek mieszkalny (drewniany)

84	Nowa Pasłęka	29	budynek mieszkalny
85	Nowa Pasłęka	30	budynek mieszkalny
86	Nowa Pasłęka	31	budynek mieszkalny
87	Nowa Pasłęka	32	kapliczka
88	Nowa Pasłęka	32	budynek mieszkalny
89	Nowa Pasłęka	33	budynek mieszkalny
90	Nowa Pasłęka	25 d	kościół pw. Matki Bożej Miłosierdzia
91	Nowa Pasłęka	4b	budynek mieszkalny
92	Nowa Pasłęka	koło 9	stodoła
93	Nowa Pasłęka	naprzeciw nr 2	krzyż
94	Nowa Pasłęka	naprzeciw nr 26	kapliczka
95	Pęciszewo	1	budynek mieszkalny
96	Pęciszewo	2	budynek mieszkalny
97	Pęciszewo	3	stodoła (drewniana)
98	Pęciszewo	3	obora
99	Pęciszewo	3	budynek mieszkalny
100	Pęciszewo	4	budynek mieszkalny
101	Pęciszewo	6	budynek mieszkalny
102	Pęciszewo	7	stodoła (ryglowa)
103	Pęciszewo	7	budynek mieszkalny
104	Pęciszewo	8	obora
105	Pęciszewo	9	budynek mieszkalny
106	Pęciszewo	17	budynek mieszkalny
107	Pęciszewo	19	wozownia (ryglowa)
108	Pęciszewo	19	piekarnia
109	Pęciszewo	19	budynek mieszkalny
110	Pęciszewo	21	budynek mieszkalny
111	Pęciszewo	22	chlew
112	Pęciszewo	22	budynek mieszkalny
113	Pęciszewo	24	d. szkoła
114	Pęciszewo	25	budynek mieszkalny
115	Pęciszewo		ruiny kościoła pw. św. Bartłomieja z układem przestrzennym cmentarza i zielenią
116	Podleśne	6	dwór
117	Prątnik	14	budynek mieszkalny
118	Prątnik	15	chlew/obora (częściowo ryglowa)
119	Prątnik	15	budynek mieszkalny
120	Prętki	1	budynek mieszkalny
121	Rogity	1	budynek mieszkalny
122	Rogity	2	budynek mieszkalny
123	Rogity	3	budynek mieszkalny

124	Rogity	9	stodoła
125	Rogity	9	budynek mieszkalny
126	Rogity	11	budynek mieszkalny
127	Rogity	23	budynek mieszkalny
128	Rogity	23	kapliczka
129	Rogity	25	obora
130	Rogity	25	kapliczka
131	Rogity	25	budynek mieszkalny
132	Rogity	27	budynek mieszkalny
133	Rogity	28	kapliczka
134	Rogity	28	budynek gospodarczy
135	Rogity	28	obora/stodoła
136	Rogity	28	krzyż
137	Rogity	28	budynek mieszkalny
138	Rogity	29	obora
139	Rogity	29	budynek mieszkalny
140	Rogity	30	stajnia
141	Rogity	30	budynek mieszkalny
142	Rogity	31	obora
143	Rogity	31	budynek mieszkalny, d. szkoła
144	Rogity	32	budynek mieszkalny
145	Rogity	33	stodoła
146	Rogity	33	budynek mieszkalny
147	Rogity	34	stodoła
148	Rogity	34	obora
149	Rogity	34	budynek mieszkalny; d. czworak
150	Rogity	39	budynek mieszkalny
151	Rogity	43	budynek mieszkalny
152	Rogity	44	budynek mieszkalny
153	Rogity	45	budynek mieszkalny
154	Rogity	46	budynek mieszkalny
155	Rogity	46	obora
156	Rogity	47	budynek mieszkalny/stodoła
157	Rogity	49	budynek mieszkalny
158	Rogity	50	budynek mieszkalny
158	Rogity	51	obora
160	Rogity	51	budynek mieszkalny
161	Rogity	52	budynek mieszkalny; d. dwór
162	Rogity	54	obora
163	Rogity	54	budynek mieszkalny

164	Rogity	55	obora
165	Rogity	56	chlew
166	Rogity	56	budynek mieszkalny
166	Rogity	31b	budynek mieszkalny, d. dom nauczycielski
167	Różaniec	2	rządcówka
168	Różaniec	1	dwór
169	Różaniec	1	obora
170	Różaniec	1	park
171	Rudłowo	11	pałac
172	Rudłowo	na pn. od pałacu	spichlerz
173	Stara Pasłęka	3	budynek mieszkalny
174	Stara Pasłęka	6	budynek mieszkalny
175	Stępień	1	kapliczka
176	Stępień	1	budynek mieszkalny
177	Stępień	3	stodoła
178	Stępień	3	obora
179	Stępień	3	budynek mieszkalny
180	Stępień	5	obora
181	Stępień	5	budynek mieszkalny
182	Stępień	7	krzyż
183	Stępień	7	budynek mieszkalny
184	Stępień	9	kapliczka
185	Stępień	9	budynek mieszkalny
186	Stępień	10	budynek mieszkalny
187	Stępień	11	stodoła; częściowo ryglowa
188	Stępień	12	kapliczka
190	Stępień	12	budynek mieszkalny
191	Stępień	14	budynek mieszkalny
192	Stępień	17	budynek mieszkalny
193	Stępień	23	krzyż
194	Świętochowo	5	budynek mieszkalny
195	Świętochowo	6	budynek mieszkalny
196	Świętochowo	7	budynek gospodarczy
197	Świętochowo	8	budynek gospodarczy
198	Świętochowo	8	budynek mieszkalny
199	Świętochowo	9	budynek mieszkalny
200	Świętochowo	24	budynek mieszkalny
201	Świętochowo	27	budynek mieszkalny
202	Świętochowo	28	budynek mieszkalny
203	Świętochowo	29	budynek mieszkalny

204	Świętochowo	32	budynek mieszkalny
205	Świętochowo	34	pałac
206	Wikielec	1	stodoła
207	Wikielec	1	obora
208	Wikielec	1	budynek mieszkalny
209	Wola Lipowska	1	budynek mieszkalny
210	Wola Lipowska	4	budynek mieszkalny
211	Wola Lipowska	5	budynek mieszkalny
212	Wola Lipowska	9	budynek mieszkalny
213	Wola Lipowska	11	budynek mieszkalny
214	Wola Lipowska	11	obora
215	Zakrzewiec	1	obora ryglowa
216	Zakrzewiec	1	budynek mieszkalny
217	Zakrzewiec	6	obora
218	Zakrzewiec	6	budynek mieszkalny
219	Zakrzewiec	7	budynek mieszkalny
220	Zakrzewiec	8	budynek mieszkalny
221	Zakrzewiec	10	spichlerz ryglowy
222	Zakrzewiec	10	budynek mieszkalny
223	Zakrzewiec	11	budynek mieszkalny
224	Zakrzewiec	14	budynek mieszkalny
225	Zakrzewiec	15	obora
226	Zakrzewiec	15	budynek mieszkalny
227	Zakrzewiec	16	budynek mieszkalny
228	Zakrzewiec	19	budynek mieszkalny
229	Zakrzewiec	21	budynek mieszkalny
230	Zakrzewiec	22	budynek mieszkalny/obora
231	Zakrzewiec	24	budynek mieszkalny
232	Zakrzewiec	25	budynek mieszkalny
233	Zakrzewiec	naprzeciw 9	budynek mieszkalny/gospodarczy
234	Zawierz	3	budynek mieszkalny
235	Zawierz	4	budynek mieszkalny
236	Zawierz	5	budynek mieszkalny
237	Zawierz	6	budynek mieszkalny
238	Zawierz	6	kapliczka
239	Zawierz	7	budynek mieszkalny
240	Zawierz	7	krzyż
241	Zawierz	8	budynek mieszkalny
243	Zawierz	8	obora
244	Zawierz	8	kapliczka

245	Zawierz	8	stodoła/obora
246	Zawierz	13	budynek mieszkalny
247	Żelazna Góra	33a	plebania
248	Żelazna Góra		kaplica
249	Żelazna Góra		kościół pw. Św. Rodziny
250	Żelazna Góra	10	obora
251	Żelazna Góra	10	budynek mieszkalny
252	Żelazna Góra	12	budynek mieszkalny
253	Żelazna Góra	13	budynek mieszkalny
254	Żelazna Góra	14	budynek mieszkalny
255	Żelazna Góra	19	budynek mieszkalny
256	Żelazna Góra	22	budynek mieszkalny
257	Żelazna Góra	33	budynek mieszkalny
258	Żelazna Góra	34	budynek mieszkalny
259	Żelazna Góra	36	budynek gospodarczy
260	Żelazna Góra	37	budynek mieszkalny
261	Droga nr 507N		Braniewo-Pieniężno-Orneta-Dobre Miasto

Obiekty do ujęcia w GEZ -CMENTARZE

L p	Miejscowość	Położenie	Data zał.	Wyznanie D.	Wyznanie O.	Funkcja OB.
1	Gronowo	Cmentarz położony w centrum wsi, na pld. Od skrzyżowania dróg Braniewo-Kalingrad z drogą Gronowo-Podlesne.	XIVw .	Katolicki/e wangelicki	zniszczony	nieczynny
2	Gronówko	Cmentarz położony w lesie, na wzgórzu, oddalony ok. 200m od szosy Gronówko-Krzewno, po zach. Stronie rzeki Baranówka.	XIXw „ pocz.	ewangelic ki	brak	nieczynny
3	Krasnolipie	Cmentarz położony we wsch. części wsi, na wysokim wzniesieniu po pld. stronie rozjazdu licznych lokalnych dróg.	XIXw „ I poł.	ewangelic ki	brak	nieczynny
4	Lipowina	Cmentarz położony w zach. części wsi, po pld. stronie drogi Braniewo-Pieniężno, ujęty od zach. drogą do Mikołajewa, od pld. lokalną drogą.	XIVw .	Katolicki/e wangelicki	brak	nieczynny
5	Nowa Pastęka	Cmentarz położony we wsch. części wsi, po wsch. stronie lokalnej drogi; od pld. i zach. ląki	XXw. , I ćw.	katolicki	brak	nieczynny
6	Pęciszewo	Cmentarz położony po zach. Stronie zakrętu drogi do Pęciszewa, ok. 2 km na pld. od wsi	XIX w.,	ewangelic	brak	nieczynne

			<i>poł.</i>	<i>ki</i>		
7	<i>Pęciszewo</i>	<i>Cmentarz położony w centrum wsi, wokół ruiny kościoła, ograniczony lokalnymi drogami</i>	<i>XIV w., ok.</i>	<i>wielowyznaniowy</i>	<i>cmentarz</i>	<i>nieczynny</i>
8	<i>Rusy</i>	<i>Cmentarz położony na wzgórzu, ok. 500m. od dawnego majątku</i>	<i>XVIII w.</i>	<i>Katolicki/ewangelicki</i>	<i>brak</i>	<i>nieczynne</i>
9	<i>Świętochowo</i>	<i>Cmentarz położony po zach. stronie polnej drogi prowadzącej do majątku Świętochowo do Podleśnej i Gronowa, przy lesie, ok. 1,5 km na pld. od wsi.</i>	<i>XIX w., ok. 1875r.</i>	<i>ewangelicki</i>	<i>brak</i>	<i>nieczynne</i>
10	<i>Żelazna Góra</i>	<i>Cmentarz położony na terenie wokół kościoła (po odbudowie), w miejscu staropruskiego grodziska.</i>	<i>XIVw., pocz.</i>	<i>Katolicki/ewangelicki</i>	<i>brak</i>	<i>nieczynne</i>

Obiekty do ujęcia w GEZ -zieleń zabytkowa

Braniewo	Gronówko	park
Braniewo	Kalinowiec	ogród
Braniewo	Klejnówko	park
Braniewo	Krzewno	park
Braniewo	Maciejewo	park
Braniewo	Młoteczno	park
Braniewo	Podlesne	park
Braniewo	Rogity	park
Braniewo	Świętochowo	park
Braniewo	Ułowo	park

4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

Perspektywy rozwoju gminy – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego

Mocne strony	Słabe strony	Szanse dla ochrony środowiska kulturowego	Zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego

duże walory turystyczne gminy	krótki sezon turystyczny	promowanie tworzenia gospodarstw agroturystycznych	groźba utraty części obiektów zabytkowych zagrożonych dewastacją i popadnięciem w ruinę (m.in. zespoły dworsko- i pałacowo- parkowe z folwarkami)
położenie nad Zalewem Wiślanym	zbyt mała wiedza turystów przybywających na Wybrzeże o walorach turystycznych i kulturowych gminy	możliwość wykorzystania zespołów dworsko- i pałacowo-parkowych jako pensjonatów i hotelu	
bliskość Mierzei Wiślanej z atrakcyjnymi plażami			
zachowane układy ruralistyczne	zły stan części substancji zabytkowej	otwarcie przekopu przez Mierzeję Wiślaną i związany z tym rozwój ruchu turystycznego na Zalewie Wiślanym	tendencja do modernizacji obiektów zabytkowych bez liczenia się z wartością oryginalnej substancji zabytkowej
zespoły dworsko- i pałacowo-parkowych (wprawdzie znaczna ich część została zniszczona, istnieje jednak możliwość odbudowy lub rekonstrukcji niektórych obiektów)	mała świadomość społeczna znaczenia dziedzictwa kulturowego	możliwość żeglugi pasażerskiej w sezonie letnim z Nowej Pasłęki do Krynicy Morskiej	groźba niekorzystnych przekształceń przestrzennych przez parcelację terenów rolniczych poza tradycyjnymi niwami siedliskowymi
duża ilość zachowanych budynków o znacznej wartości zabytkowej i estetycznej	brak programów wspierania ochrony środowiska kulturowego	rozwój turystyki wodnej	
bliskość Elbląga i Królewca		wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwój turystyki	
dobrze skomunikowanie z Trójmiastem		zwiększenie wiedzy o walorach gminy wśród potencjalnych turystów	

		włączenie dziedzictwa kulturowego w budowanie tożsamości społeczności lokalnej wykorzystanie mody na turystykę kulturową dla podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy	
--	--	--	--

5. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2018-2021 DLA GMINY BRANIEWO

5.1. ZASOBY I OCENA STANU ZACHOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

W czasie II wojny światowej obszar gminy uległ ogromnym zniszczeniom. Dewastacji uległy całe zespoły zabudowy. Zniszczone zostały prawie wszystkie kościoły, m.in. w Gronowie, Lipownie, Pęciszewie, Starej Pasłęce i Żelaznej Górze. Ocalał kościół w Nowej Pasłęce, a w II połowie lat 90. odbudowano świątynię w Żelaznej Górze. W 1998 r. wzniesiono kościół w Gronowie na fundamentach zabytkowej świątyni gotyckiej pod wezwaniem św. Filipa i Jakuba.

Zachowały się jednak w większości układy przestrzenne wsi. W Gronowie zachował się układ przestrzenny wsi owalnicowej. Jednak nowa zabudowa jest tu wprowadzana dość chaotycznie. W Krzewnie dawny owalnicowy układ wsi został przekształcony ewolucyjnie w układ wielodrożny. Częściowo zachowała się tu historyczna zabudowa. Lipowina, wieś o układzie nieregularnym, wielodrożnym, ma zachowane czytelne założenie przestrzenne. Zachował się także zabudowa historyczna. Nowa Pasłęka jest wsią nieregularną, wielodrożną, z główną ulicą założoną wzdłuż rzeki i zachowaną historyczną zabudową. Nowa zabudowa ma tradycyjną skalę, lecz nie nawiązuje do lokalnej tradycji. Natomiast w Starej Pasłęce przestrzenny układ wsi jest prawie nieczytelny. Była to wieś wielodrożna, z ulicami wychodzącymi ku rzece i centralnie usytuowanym placem z kościołem.

Do dziś przetrwało zaledwie kilka domów. Pęciszewo ma czytelnie zachowany układ przestrzenny. Jest to wieś ulicowa z centralną częścią w formie owalnicy, w której środku znajduje się ruina kościoła. Dość dobrze zachowała się historyczna zabudowa wsi. Zachował się także układ ruralistyczny Rogit, wsi o założeniu wielodrożnym z licznie zachowaną zabudową historyczną. Zabudowa mieszkalna Świętochowa składa się z czterech zagród z przełomu XIX/XX w. oraz kolonii domków mieszkalnych z początku XX w., parterowych z zamieszkałym poddaszem, nakrytym dwuspadowym dachem. Żelazna Góra, wieś wielodrożna, ma dobrze zachowany układ przestrzenny, z zachowaną w znacznej części zabudową historyczną. Odbudowany został tutejszy kościół gotycki.

W wyniku działań wojennych oraz późniejszej dewastacji zniszczona została większość założeń dworsko- i pałacowo-parkowych na terenie gminy, w tym w Bemowiznie, Gronówku, Kalinowcu, Klejnowku, Krasnolipiu, Krzewnie, Maciejewie, Mikołajewie, Młotecznie, Rogitach, Rusinach, Strubinach, Strzyżewie, Zakrzewcu, Zawierzu. W ruinie pozostają dwory w Rudłowie i Świętochowie, natomiast pałac w Lipowinie jest odbudowywany. W znacznym stopniu zniszczona została także zabudowa mieszkalna i gospodarcza dawnych folwarków.

W 1945 r. spłonął pałac w Gronówku, obecnie w całości rozebrany. Zachował się natomiast park krajobrazowy z początku XIX w. w historycznych granicach, jego układ wodny i znaczna część drzewostanu.

Zespół pałacowo-folwarczny w Rudłowie obejmuje neogotycki pałac z założeniem parkowym oraz zabudowania folwarczne. Pałac z 1865 r., piętrowy, z mieszkalnym poddaszem, znajduje się obecnie w ruinie. Park krajobrazowy powiązany jest z naturalnym zadrzewieniem jarów i pobliskiego stawu. Zabudowa gospodarcza folwarku pochodzi z lat 1875-1907, natomiast budynki mieszkalne z lat 1890, 1920, 1927, 1937. W ich pobliżu wzniesiono w latach 70. powstały bloki mieszkalne, które skalą i usytuowaniem burzą ład przestrzenny zespołu. Układ kompozycyjny zespołu pałacowego, w tym układ komunikacyjny, rozplanowanie historycznej zabudowy oraz zieleni, zachowany jest dobrze. Natomiast likwidacja trzech stawów spowodowała zmniejszenie odpływu wód i grząskość terenu.

Założenie dworsko-parkowe w Świętochowie pochodzi z połowy XIX w. Neogotycki dwór to budynek murowany, dwukondygnacyjny, z wieżami flankującymi skrzydło frontowe. W końcu lat 70. dwór został opuszczony i popadł w ruinę. Park krajobrazowy to luźne nasadzenia i graniczne aleje. Od zachodu prowadzi do dworu monumentalna aleja lipowa.

Założenie folwarczne w Klejnowku usytuowane jest na naturalnym wzgórzu. Budynki gospodarcze ustawione są w czworobok. Po wschodniej stronie znajduje się niewielki park, gdzie znajdował się centralnie usytuowany dwór. Dwór został rozebrany, ocalały jedynie ślady piwnic.

Zespół pałacowo-parkowy w Krzewnie położony jest w środku wsi. Piętrowy późnobarokowo-klasycystyczny pałac, nakryty dachem mansardowym, z bogatym detałem architektonicznym na

elewacjach, pochodził z IV ćw. XVIII w. Został rozebrany na przełomie lat 60. i 70. Park krajobrazowy znajduje się w dobrym stanie, zachowany jest dawny układ oraz system wodny i komunikacyjny.

Zespół pałacowy w Lipowiznie obejmuje późnobarokowy pałac zbudowany po 1740 r. wraz z parkiem oraz dawny folwark. Pałac jest murowany, parterowy, z mansardowym dachem i mieszkalnym poddaszem, o wnętrzach dwutraktowych, amfiladowych. Po pożarze w 1978 r. budynek był w ruinie. Obecnie jest odbudowywany. Wzdłuż podjazdu pałacowego znajduje się parterowa oficyna z IV ćw. XVIII w., na rzucie prostokąta, nakryta dachem łamanym z facjatkami. Park założony ok. 1790 r. w II połowie XIX w. przekomponowany w większy park krajobrazowy, wykorzystujący naturalne walory terenu. Kanał przepływający przez park łączy trzy stawy przedzielone groblami, na których stały, nieistniejące już, ogrodowe budowle parkowe. Folwark położony jest po zachodniej stronie podjazdu pałacowego. Zachowały się obora, stajnia i kuźnia pochodzące z 1845 r. i z II połowy XIX w. Historyczny układ przestrzenny zespołu zaburzają powojenne obiekty: budynek administracyjny i kotłownia.

Założenie dworskie Maciejewie składa się z ogrodu z dworem, sadu i folwarku. Parterowy z mieszkalnym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym dwór zbudowano XVIII w. Po wojnie mieściły się w nim pomieszczenia PGR-u. Do dzisiaj zachowało się jedynie wschodnie skrzydło z 1914 r. Ogród pochodzi z końca XIX w., choć część starodrzewu jest starsza. Folwark stracił zabudowę historyczną.

Założenie dworsko-parkowe w Młotecznie pochodzi z połowy XIX w. Dwór nie zachował się. Park, którego granicę wyznaczają historyczne szpalery drzew znajduje się w bardzo złym stanie.

Zespół dworsko-parkowy w Podleśnem usytuowany jest wzdłuż drogi z Lipowiny. Jednokondygnacyjny dwór wzniesiono w latach 1881-83. Jest to budynek ceglany, otynkowany, na planie prostokąta, nakryty dachem dwuspadowym. Na południe i północ od dworu znajdują się folwarczne domy mieszkalne, natomiast na zachód zabudowa gospodarcza rozmieszczona wokół czworobocznego dziedzińca. Park, założony na planie trójkąta, zdewastowany jest chaotyczną zabudową komórek gospodarczych. Zachowane są obsadzenia graniczne.

Zespół dworsko-folwarczny w Rogitach składał się z dawnego dworu, parku, folwarku oraz zespołu młyna. Zniszczony podczas wojny dwór rozebrano w latach 1963- 64. Obecnie znajdują się tu domy mieszkalne i zlewnia mleka. Po rozbiórkach zachowały się tylko nieliczne elementy założenia folwarcznego. Natomiast park zachował znaczną wartość zabytkową i krajobrazową.

Polityka ochrony dziedzictwa kulturowego gminy powinna iść w kierunku utrwalenia zachowanego i rekonstrukcji zaburzonego układu przestrzennego wsi oraz dbałości o zachowanie oryginalnej substancji zabytkowej. Układ przestrzenny poszczególnych wsi należy chronić, a w razie znacznej

degradacji rekonstruować. Służyć temu powinny ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obiekty zabytkowe należy objąć, w miarę możliwości, opieką czynną, szczególnie te najcenniejsze, w tym objęte ochroną rejestrową. Ochronę bierną zapewniają obiektom rejestrowym, i w mniejszym stopniu wpisanym do Gminnej Ewidencji Zabytków same przepisy prawne, jednak to nie wystarczy. Konieczne jest podjęcie kroków, które zapobiegą ich degradacji lub niewłaściwym przekształceniom. Konieczne byłoby opracowanie i wdrożenie programów rewitalizacyjnych, a także służących zapewnieniu trwałych podwalin ekonomicznych dla istnienia obiektów zabytkowych.

Wskazane jest podjęcie działań, które pozwolą przywrócić obszarowi gminy dawne walory kulturowe, głównie w oparciu o naturalne wartości krajobrazowe oraz zachowane, materialne wartości historyczne. Jest to możliwe poprzez zastosowanie działań rekonstrukcyjnych i rewaloryzacyjnych. Należy zatem:

- dążyć do rekonstrukcji układu osadniczego, tam gdzie został on zakłócony,
- chronić substancję zabytkową struktur osadniczych,
- nową zabudowę wprowadzać przede wszystkim na stare, opuszczone siedliska.
- nawiązywać gabarytami i formą architektoniczną nowej zabudowy do lokalnej, wiejskiej tradycji budowlanej,
- odbudować zniszczone dwory i pałace, ewentualnie budować nowe obiekty o cechach reprezentacyjnych.

Obiekty zabytkowe na terenie gminy powinny być otoczone ochroną i opieką. Ich ewentualną modernizację i adaptację należy przeprowadzać zgodnie z miejscowymi tradycjami form architektonicznych, proporcji, detalu, materiałów i faktur wypraw zewnętrznych. Jakiegokolwiek zmiany w formie zewnętrznej, elewacjach budynków zabytkowych powinny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Rozbiórka zabytków w złym stanie technicznym może być przeprowadzona wyłącznie za zgodą konserwatora. Przebudowa i budowa nowych obiektów w otoczeniu obiektów zabytkowych nie mogą wpływać negatywnie na ich stan zachowania. Nowa zabudowa powinna tworzyć harmonijnie wkomponowaną całość z istniejącymi elementami zabudowy historycznej, pod względem układu, skali, proporcji, sposobu kompozycji i wypraw elewacji zewnętrznych. Skupiska zieleni historycznej powinny być chronione i pielęgnowane, a w razie ubytków nasadzane tymi samymi, lub właściwie komponującymi się gatunkami.

Gmina powinna wykorzystać wszelkie dostępne środki do zwiększania swojej atrakcyjności turystycznej. Stworzyć warunki umożliwiające właściwe kształtowanie ładu przestrzennego, jako jednego z najważniejszych czynników wpływających na jakość jej oferty turystycznej. Zasada dobrej

kontynuacji w rozwoju przestrzennym gminy powinna wyrażać się w organicznym rozwoju struktur ruralistycznych miejscowości gminy, niezakłócaniu charakteru ich zabudowy, wpisywaniu się nowych obiektów w ukształtowaną historycznie tkankę przestrzenną, jak też w dopasowaniu ich formy architektonicznej do form wykształconych na terenie Warmii.

Zgodnie z przytoczonymi w poprzednich rozdziałach przepisami ustawowymi ochrona zabytków należy do zadań własnych gminy. Ustalone poniżej priorytety, cele strategiczne i wynikające z nich cele operacyjne wyznaczają działania gminy w zakresie ochrony zabytków na lata 2017-2020.

5.2. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE

PRIORYTET 1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania oraz poprawa i utrwalenie ładu przestrzennego zgodnie z zasadą dobrej kontynuacji

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych dla poprawy ładu przestrzennego oraz stanu zachowania obiektów zabytkowych

CEL STRATEGICZNY 2. Finansowanie ze środków gminy działań związanych z ochroną zabytków

CEL STRATEGICZNY 3. Wspieranie inicjatyw sprzyjających ochronie zabytków

PRIORYTET 2. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla promocji turystycznej gminy i utrwalenia tożsamości lokalnej mieszkańców gminy

CEL STRATEGICZNY 4. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy

CEL STRATEGICZNY 5. Umocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy

5.3. TABELA – CELE I DZIAŁANIA USTALANE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY BRANIEWO NA LATA 2018-2021 (WRAZ Z TERMINARZEM)

5.3.1. CEL STRATEGICZNY 1. WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW PRAWNYCH DLA POPRAWY ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ STANU ZACHOWANIA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH

Działania wynikające z realizacji Celu Strategicznego 1. mają za zadanie wykorzystanie instrumentów prawnych, przewidzianych przez ustawy o ochronie zabytków oraz planowaniu przestrzennym, do ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań/Uwagi
CEL OPERACYJNY 1. Wykorzystanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i innych instrumentów planistycznych jako instrumentu przyczyniającego się do poprawy ładu przestrzennego gminy oraz ochrony zabytków	Działanie 1. Uchwalanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów o wysokiej wartości środowiska kulturowego, uwzględniających kwestie ochrony środowiska kulturowego	sukcesywnie
CEL OPERACYJNY 2. Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz sporządzenie na tej podstawie zaktualizowanej Gminnej Ewidencji Zabytków i nowej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	Działanie 2. Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków w zakresie obiektów nieruchomych na podstawie oględzin w terenie	każdorazowo przed sporządzeniem nowej edycji „Programu opieki nad zabytkami”
	Działanie 3. Sporządzenie sprawozdania z realizacji „Programu opieki nad zabytkami”	do grudnia 2020 r.
	Działanie 4. Sporządzenie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	Do lutego 2021 r.
CEL OPERACYJNY 3. Współpraca z władzami konserwatorskimi w zakresie zabezpieczenia i objęcia ochroną prawną szczególnie wartościowych zabytków	Działanie 5. Współpraca Urzędu Gminy z Warmińsko-Mazurskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przy typowaniu najcenniejszych zabytków do wpisania do rejestru zabytków	sukcesywnie
	Działanie 6. Informowanie władz konserwatorskich o zagrożeniu budowli zabytkowych i ładu przestrzennego w gminie	sukcesywnie

5.3.2. CEL STRATEGICZNY 2. FINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW GMINY DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ ZABYTKÓW

W ramach Celu Strategicznego 2. ujęte są działania mające na celu wykorzystanie środków finansowych Gminy dla poprawy stanu substancji zabytkowej obiektów należących do Gminy, dofinansowanie prac remontowych/restauracyjnych wykonywanych przez właścicieli w obiektach (nienależących do Gminy) wpisanych do rejestru zabytków, prowadzenie prac renowacyjnych i sanacyjnych w poszczególnych modułach przestrzeni gminy oraz działania na rzecz uporządkowania ulic, chodników, małej architektury.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 4. Dbłość o stan zachowania zabytków będących własnością gminy oraz pomoc w renowacji innych zabytków	Działanie 7. Remonty i restaurowanie obiektów zabytkowych będących własnością gminy, w sposób zgodny z zaleceniami konserwatorskimi	listy obiektów remontowanych/ przewidzianych do remontu załączone będą do sprawozdań z realizacji „Programu...”
	Działanie 8. Dotacje na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków	listy obiektów remontowanych/ przewidzianych do remontu załączone będą do sprawozdań z realizacji „Programu...”
	Działanie 9. Zwolnienie z podatku od nieruchomości właścicieli obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków	od 2018 r.
CEL OPERACYJNY 5. Porządkowanie przestrzeni publicznej	Działanie 10. Porządkowanie i oznakowanie miejsc i obiektów	listy obiektów będą załączone do

	będących we władaniu gminy m.in. cmentarzy i parków.	sprawozdań z realizacji „Programu...”
--	--	---------------------------------------

5.3.3. CEL STRATEGICZNY 3. WSPIERANIE INICJATYW SPRZYJAJĄCYCH OCHRONIE ZABYTKÓW

Działania ujęte w ramach realizacji Celu Strategicznego 3. mają za zadanie wspieranie inicjatyw właścicieli nieruchomości zabytkowych, inwestorów, a także organizacji NGO, zmierzających do poprawy stanu obiektów zabytkowych.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 6. Pomoc przy pozyskiwaniu środków budżetowych i unijnych przeznaczonych na remonty i restauracje obiektów zabytkowych	Działanie 11. Podjęcie starań o uzyskanie dotacji z funduszy ministerialnych i europejskich, przeznaczonych na remonty i restaurację obiektów zabytkowych	sukcesywnie
CEL OPERACYJNY 7. Promocja adaptacji obiektów zabytkowych na obiekty o funkcji turystycznej i usługowej	Działanie 12. Zachęcanie właścicieli zabytków do rozwijania własnej działalności gospodarczej, w tym agroturystyki, stanic wodnych, pensjonatów, hoteli, w oparciu o posiadane nieruchomości zabytkowe	sukcesywnie
	Działanie 13. Opracowanie programu wspierania przedsiębiorców wykorzystujących w swej działalności (dotyczy to m.in. agroturystyki) obiekty zabytkowe	do grudnia 2019 r.

5.3.4. CEL STRATEGICZNY 4 PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

Działania wynikające z realizacji Celu Strategicznego 4. mają za zadanie promocję turystyczną gminy wśród jej mieszkańców, a także wśród potencjalnych turystów spoza gminy

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 8. Publikacja materiałów promujących dziedzictwo kulturowe gminy	Działanie 14. Opracowanie przewodnika po gminie Braniewo, uwzględniającego w szczególności dziedzictwo kulturowe gminy	do grudnia 2018 r.
	Działanie 15. Publikacja przewodnika po gminie Braniewo na portalu gminnym informacji o obiektach włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków na stronach internetowych gminy	do grudnia 2018 r.
	Działanie 16. Publikacja przewodnika po gminie Braniewo w wersji papierowej	do grudnia 2019 r.
	Działanie 17. Publikacja Gminnej Ewidencji Zabytków na stronach internetowych gminy	do maja 2018
	Działanie 18. Wspieranie wydawnictw związanych z historią gminy oraz ochroną dóbr kultury	sukcesywnie
	Działanie 19. Rozbudowa tematyki związanej z dziedzictwem kulturowym na portalu gminnym	sukcesywnie
	Działanie 20. Promocja dziedzictwa kulturowego w periodykach gminnych oraz w innych mediach	sukcesywnie

5.3.5. CEL STRATEGICZNY 5. UMOCNIE NIE TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ MIESZKAŃCÓW GMINY

Działania zgrupowane w ramach Celu strategicznego 5. mają na celu umocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy, co jest szczególnie ważne w związku z dużym udziałem wśród nich ludności napływowej.

CELE OPERACYJNE	Działania	Terminarz Działań
CEL OPERACYJNY 9. Zwiększenie świadomości wspólnoty poprzez identyfikację mieszkańców z historią i dziedzictwem kulturowym gminy	Działanie 21. Wprowadzenie do programów szkolnych elementów wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym z wykorzystaniem dostępnych publikacji	od września 2018 r.
	Działanie 22. Wprowadzanie do programu imprez masowych oraz wystaw organizowanych w gminie elementów umacniających poczucie identyfikacji z historią i dziedzictwem kulturowym gminy	sukcesywnie

5.3. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/burmistrz/prezydent ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Gminy.

Wyniki osiągnięte przy realizacji Programu Opieki nad Zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej.

5.4. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

5.4.1. INSTRUMENTY PRAWNE:

- 1) przepisy ustawowe
- 2) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
- 3) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- 4) wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków;

5.5.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI:

- a) strategia rozwoju gminy;
- b) plany rozwoju lokalnego;
- c) programy rozwoju infrastruktury gminy;
- d) programy ochrony środowiska przyrodniczego;
- e) programy prac konserwatorskich;
- e) studia i analizy, koncepcje;
- f) plany rewitalizacji;
- g) umowy i porozumienia;
- h) kontrakty;
- i) prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;
- j) współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków
- k) współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego
- l) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
- ł) współpraca z diecezją w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

5.5.3. INSTRUMENTY FINANSOWE:

- 1) dotacje;
- 2) subwencje;
- 3) dofinansowania;
- 4) nagrody;
- 5) zachęty finansowe;
- 6) zbiórki społeczne;
- 7) programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej.

5.5.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE:

- pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
- edukacja kulturowa;
- informacja nt. znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
- współdziałanie z organizacjami społecznymi;

5.5.5. INSTRUMENTY KONTROLNE:

- 1) monitoring stanu środowiska kulturowego.

- 2) aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia;